

SID ANALYSES

PAPER 2: HOUDING TEGENOVER DIVERSITEIT

Opgemaakt voor: Vlaamse overheid, Agentschap Binnenlands Bestuur,
Afdeling Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering

Opgemaakt door: Ipsos Belgium

Datum: 31/10/2025

GAME CHANGERS

1 INHOUDSTAFEL

1	INHOUDSTAFEL	2
2	Inleiding	3
3	Methodologie	5
4	Analyse	9
4.1	Houding ten opzichte van holebiseksualiteit	9
4.2	Houding ten opzichte van gendergelijkheid	16
4.3	Houding ten opzichte van herkomstdiversiteit	21
4.4	Houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur	26
4.5	Houding ten opzichte van ander geloof	32
4.6	Zich zorgen maken over geweld	37
5	Conclusie	42
6	Referenties	49

Diversiteit is een steeds prominenter kenmerk van samenlevingen. Deze diversiteit omvat onder meer verschillen in etnische achtergrond, cultuur, religie en seksuele oriëntatie. De aanwezigheid en groei van groepen met een migratieachtergrond zorgen voor nieuwe dynamieken in het samenleven (De Boom et al. 2023, Van den Broucke et al. 2015)). Hoewel diversiteit kansen biedt, brengt het ook uitdagingen met zich mee, zeker op het vlak van integratie en sociale inclusie.

Attitudes ten opzichte van diversiteit zijn van groot belang. Ze geven niet alleen inzicht in het maatschappelijke klimaat, maar beïnvloeden ook direct processen van uitsluiting, discriminatie en welzijn binnen minderheidsgroepen. Attitudes liggen aan de basis van gedrag en zijn dus cruciaal voor het realiseren van een inclusieve samenleving (De Boom et al., 2023, Huijnk 2014).

Er is veel onderzoek gedaan naar houdingen ten opzichte van verschillende vormen van diversiteit, waarbij uiteenlopende factoren en patronen naar voren komen:

- **Seksuele diversiteit:** Hoewel de algemene acceptatie van homoseksualiteit in Nederland en België relatief hoog is, bestaan er nog steeds aanzienlijke verschillen naar religieuze en etnische achtergrond, leeftijd en geslacht (Huijnk 2014). Vooral binnen orthodox-protestantse en islamitische gemeenschappen blijft de acceptatie laag (Huijnk 2014). Maar ook bij personen met Afrikaanse roots wordt homoseksualiteit door een grote groep als niet aanvaardbaar beschouwd (Demart et al. 2017).
- **Gendergelijkheid:** Attitudes ten opzichte van genderrollen – zoals opvattingen over de verdeling van zorgtaken en financiële verantwoordelijkheid tussen mannen en vrouwen – vormen een belangrijk onderdeel van maatschappelijke positie en integratie (De Boom et al. 2023, Huijnk & Andriessen 2016). Hoewel er binnen herkomstgroepen een trend is naar modernere opvattingen over de positie van de vrouw, blijven de verschillen in opvattingen over genderrollen tussen de diverse groepen aanzienlijk (Huijnk & Andriessen 2016).
- **Herkomst en religie:** Attitudes ten opzichte van personen met een migratieachtergrond en verschillende geloofsovertuigingen vormen een centraal thema in het integratiedebat (De Boom et al. 2023, Huijnk 2014, Van den Broucke et al. 2015, CBS 2024). Etnisch-culturele diversiteit kan aanleiding vormen voor onderlinge spanningen (De Boom et al. 2023) en attitudes ten aanzien van migrantengroepen kunnen gerelateerd zijn aan gevoelens van culturele dreiging en ethnocentrisme (een ongewoon hoog aanzien voor de eigen groep) (Huijnk & Andriessen 2016). Migranten in België rapporteren regelmatig ervaringen met discriminatie en uitsluiting omwille van herkomst en religie (Adam & Torrekens 2015, Demart et al. 2017).
- **Kunnen behouden van de eigen cultuur:** Dit aspect heeft te maken met de culturele kant van iemands positie in de samenleving, zoals waarden, normen en opvattingen, en de mogelijke verschillen daarin met de autochtone bevolking (Huijnk & Andriessen 2016). Discussies rond zichtbare uitingen van cultuur, zoals het dragen van een hoofddoek, raken aan bredere vraagstukken over integratie en identiteit (Adam & Torrekens 2015, Maliepaard & Gijsberts 2012). Het behouden van culturele en religieuze identiteit kan worden beïnvloed door de sociopolitieke context en ervaringen van discriminatie (Maliepaard & Gijsberts 2012).
- **Geweld en discriminatie:** Negatieve houdingen kunnen leiden tot discriminatie en geweld, met vooral jongeren en minderheidsgroepen als kwetsbare doelwitten (Huijnk 2014, Van den Broucke et al. 2015).

Samenvattend blijkt dat attitudes ten opzichte van diversiteit niet eenduidig zijn. Ze verschillen naar gelang de specifieke vorm van diversiteit, maar ook naar achtergrondkenmerken zoals leeftijd, herkomst, religie, opleidingsniveau en geslacht.

Om deze dynamiek van houding ten opzichte van diversiteit verder te onderzoeken, focust deze paper op verschillende deelthema's van houding ten opzichte van diversiteit: houding ten opzichte van homobiseksualiteit, houding ten opzichte van gendergelijkheid, houding ten opzichte van herkomstdiversiteit, houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur, houding ten opzichte van een ander geloof en het zich zorgen maken over geweld.

Aan de hand van deze thema's beantwoorden we volgende onderzoeksvraag: Wat is de houding ten opzichte van diversiteit in Belgische/Vlaamse samenleving? Hierbij wordt rekening gehouden met verschillende achtergrondkenmerken zoals herkomst, leeftijd, geslacht, opleiding en sociaaleconomische status. Daarnaast zal worden onderzocht welke combinaties van achtergrondkenmerken leiden tot een hogere of lagere waarde op de afhankelijke variabele en maken we de vergelijking tussen 2017 en 2022.

De resultaten kunnen beleidsmakers ondersteunen bij het ontwikkelen van strategieën om inclusie en gelijkheid te bevorderen.

De onderzoeksvragen worden beantwoord aan de hand van multivariate analyses uitgevoerd op de data van de Samenleven in Diversiteit (SID) surveys. Deze uitgebreide studies werden uitgevoerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur van de Vlaamse overheid, eerst in 2017 en opnieuw in 2022. Hierbij werden respectievelijk ongeveer 4.500 en 5.100 respondenten bevestigd. De respondenten zijn afkomstig uit diverse herkomstgroepen, namelijk Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst, met in 2022 een uitbreiding naar personen van Afghaanse herkomst. De surveys richtten zich op aspecten van het leven in diversiteit die vaak onderbelicht blijven in administratieve gegevens en algemene bevolkingsonderzoeken.

De analyses hebben dus tot doel inzicht te verkrijgen in de factoren die de sociale cohesie onder verschillende herkomstgroepen in België beïnvloeden. Hiervoor combineren we twee krachtige analysemethoden: **multivariate regressie** en **beslissingsbomen**. In al onze analyses maken we gebruik van een afhankelijke variabele, die het centrale onderwerp van ons onderzoek meet, en een reeks onafhankelijke variabelen, die mogelijke invloeden of voorspellers vertegenwoordigen. Een concreet voorbeeld van een afhankelijke variabele is de houding ten opzichte van holebiseksualiteit. De onafhankelijke variabelen zijn de achtergrondkenmerken die we hieronder opsommen.

Analyses

Zoals aangegeven, maken we gebruik van twee verschillende analysemethoden:

- **Multivariate regressies:** Dit type analyse biedt inzicht in de individuele invloed van achtergrondkenmerken op 'samenleven in diversiteit' en identificeren statistisch significante verbanden. We maken gebruik van multivariate lineaire regressie. Een lineaire regressie onderzoekt lineaire samenhang tussen een continue afhankelijke variabele en onafhankelijke variabelen. Voor de resultaten van de lineaire regressie zal gesproken worden in gemiddelden. Bijvoorbeeld, de variabele "Houding ten opzichte van holebiseksualiteit" is een continue afhankelijke variabele, namelijk een index op een schaal van 10 punten. Voor deze variabele wordt dus een lineaire regressie uitgevoerd, en zullen we bijvoorbeeld spreken van een gemiddelde positieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit van 9.5 binnen een bepaalde groep mensen.
- **Beslissingsbomen:** Deze methode legt complexe interacties bloot en identificeert specifieke profielen of groepen die gedeelde ervaringen hebben of vergelijkbare kenmerken. Het resultaat is een set subgroepen die respondenten met vergelijkbare kenmerken bevat. De profielen zijn gevormd op basis van specifieke combinaties van de achtergrondkenmerken. De beslissingsboom bepaalt onafhankelijk de criteria voor een splitsing binnen de achtergrondkenmerken, dat in verschillende contexten kan leiden tot uiteenlopende splitsingspunten. De beslissingsbomen identificeren bovendien de meest relevante variabelen voor het verklaren van variatie in de afhankelijke variabele.

Voor onze analyse hanteren we een stapsgewijze modelbouwmethode, waarbij de complexiteit van de modellen geleidelijk wordt verhoogd. Dit stelt ons in staat om de effecten van herkomst, achtergrondkenmerken en tijd op een gecontroleerde manier te onderzoeken. We beginnen met een basismodel waarin alleen herkomst is gebruikt als onafhankelijke variabele. Vervolgens worden de achtergrondkenmerken als onafhankelijke variabelen opgenomen (model 1). Daarna verdiepen we ons in interactie-effecten tussen herkomst en andere achtergrondkenmerken op basis van regressieanalyses (model 2) en op basis van beslissingsbomen (model 3) en bekijken we de invloed van tijd door interacties met de tijdsvariabele toe te voegen (model 4). Deze tijdsvariabele is een dichotome variabele (0=2017, 1=2022) die verwijst naar de twee verschillende meetmomenten. Belangrijk om op te merken is dat de respondenten verschillend zijn tussen deze twee meetmomenten. Bovendien wordt de Afghaanse herkomstgroep niet meegenomen in de modellen waarbij we het effect van de tijd onderzoeken omdat deze herkomstgroep enkel in de studie van 2022 was opgenomen. Dit heeft tevens tot gevolg dat de Afghaanse herkomstgroep een kleinere steekproef heeft in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Resultaten van de beslissingsbomen zijn daardoor minder uitgebreid dan bij de andere herkomstgroepen.

De gepresenteerde resultaten illustreren associaties en samenhangen tussen specifieke afhankelijke variabelen en verschillende onafhankelijke variabelen maar impliceren geen oorzaak-gevolgrelaties. Het is belangrijk op te merken dat deze studie geen causale verbanden onderzoekt.

De appendix bevat per afhankelijke variabele visuele weergaves van de achtergrondkenmerken die een invloed hebben op deze afhankelijke variabele voor de verschillende stappen in de modelbouwmethode. Effecten die niet in de tekst zijn besproken, worden daar verder opgehelderd. Regels omtrent het wel of niet vermelden van effecten in de tekst staan ook in de appendix. Voor de beslissingsbomen hebben we een tabel toegevoegd per herkomstgroep met alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses komen. Let op, niet elk gemiddelde dat in de tekst vermeld wordt, is terug te vinden in de tabellen in de appendix. De tabellen richten zich op de eindprofielen van de beslissingsbomen, omdat deze differentiëren op basis van de afhankelijke variabelen en samen de volledige steekproef per herkomstgroep vormen. Het is echter belangrijk op te merken dat de steekproefgroottes van deze eindprofielen in sommige gevallen vrij klein zijn.

Achtergrondkenmerken

We hebben een breed scala aan achtergrondkenmerken opgenomen om een gedetailleerd beeld te krijgen van de factoren die invloed kunnen hebben op de houding ten opzichte van diversiteit. Deze kenmerken variëren van demografische factoren tot sociale en culturele invloeden.

Herkomstgroep is onderverdeeld in zeven categorieën: Belgische, Marokkaanse, Turkse, Congolese, Afghaanse, Roemeense, en Poolse herkomst. Dit biedt inzicht in de invloed van culturele achtergrond op verbondenheid.

Geslacht en **leeftijd** in jaren worden meegenomen om demografische verschillen te kunnen analyseren. **Aantal jaren in België** is specifiek voor respondenten die niet in België zijn geboren of van Belgische herkomst zijn, en helpt ons de invloed van verblijfsduur op een specifieke afhankelijke variabele (e.g. houding ten opzichte van holebiseksualiteit) te begrijpen.

Generatie wordt gecategoriseerd als (1) Belgische herkomst, (2) eerste generatie (in het buitenland geboren) en (3) tweede generatie (in België geboren maar niet van Belgische herkomst). Dit onderscheid helpt bij het analyseren van verschillende migratie-ervaringen.

Gezinssituatie is onderverdeeld in zes categorieën: (1) met partner en kind(eren), (2) met partner zonder kinderen, (3) alleenstaande ouder, (4) alleenstaand, (5) woont bij ouders en (6) overige (bv. samenleven met één of andere personen die geen familie zijn, samenleven met grootouders, etc.). De groep 'overige' beschrijven we als atypische gezinssituaties. Dit biedt inzicht in hoe familiale structuren de verbondenheid beïnvloeden.

De **verstedelijkingsgraad** maakt onderscheid tussen (1) Brussels Hoofdstedelijk Gewest, (2) Antwerpen/Gent, (3) overige centrumsteden, en (4) Vlaanderen exclusief centrumsteden, waarmee we de invloed van de leefomgeving op verbondenheid kunnen analyseren.

Opleidingsniveau kent drie categorieën: (1) laagopgeleid, (2) middenopgeleid, en (3) hoogopgeleid. **Land van het hoogste diploma** kent daarentegen drie categorieën (1) geen opleiding afgerond, (2) hoogste diploma behaald in België, (3) hoogste diploma behaald in het buitenland (i.e. herkomstland of een ander land).

De **inburgeringsstatus** wordt onderscheiden in inburgeringstraject gevolgd in Vlaanderen of Brussel tegenover geen inburgeringstraject gevolgd in Vlaanderen of Brussel, wat inzicht biedt in de rol van formele integratieprocessen. De personen die inburgering gevolgd hebben, zijn zowel respondenten die recent gestart zijn en het traject (nog) niet voltooid hebben als respondenten die het inburgeringstraject afgerond hebben.

Taalvaardigheid wordt getoetst via indices voor **kennis van het Nederlands, Frans, en Engels**, elk op een schaal van 0 tot 10, waarbij een score van 10 de hoogste mogelijke kennis aangeeft. Deze indices zijn samengesteld op basis van zelfbeoordelingen van spreken, lezen, en schrijven.

De **werksituatie** omvat werk, werkloosheid, en inactief. **Huishoudens naar werkintensiteit** (werkintensiteit gezin) wordt onderscheiden in (1) geen werkenden, (2) éénverdieners, en (3)

tweeverdieners. Alleenstaanden worden in deze indeling niet onder de werkintensiteitcategorieën opgenomen en vormen een aparte groep. **Financiële situatie** wordt gemeten aan de hand van een 5-puntenschaal: (1) heel moeilijk rondkomen, (2) moeilijk rondkomen, (3) neutraal, (4) kan rondkomen en (5) comfortabel leven.

Mate van praktiserend gelovig zijn wordt gemeten op een index van 0 tot 10, waarbij hogere waarden wijzen op meer praktiserend gedrag. Deze index is gecreëerd op basis van drie aspecten: (1) de frequentie van bidden, (2) deelname aan geloofsbijeenkomsten, en (3) deelname aan de vastenperiode. De frequentie van bidden kreeg het meeste gewicht bij het samenstellen van de index, terwijl vasten het minst zwaar meetelt. Voor niet-gelovigen staat de index automatisch op 0.

Er zijn drie achtergrondkenmerken die toetsen naar het hebben van buurtcontacten van een bepaalde herkomst waarbij deze kenmerken aangeven of individuen minstens één keer per maand praten met buurtcontacten. Allereerst hebben we een binaire variabele voor **het hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst**: (1) wel hebben (2) niet hebben. Vervolgens hebben we soortgelijke binaire variabelen voor **het hebben van buurtcontacten van eigen herkomst**¹ en voor **het hebben van buurtcontacten van andere herkomst**. Andere herkomst verwijst hierbij naar personen die niet tot de Belgische of de eigen herkomstgroep behoren. Bijvoorbeeld, voor de Congolese herkomstgroep betekent 'andere herkomst' personen die niet van Congolese herkomst en niet van Belgische herkomst zijn.

Verder hebben we ook drie binaire variabelen die verwijzen naar het wel of niet hebben van minstens vijf vrienden van een bepaalde herkomst. De eerste binaire variabele is het **hebben van vrienden van Belgische herkomst**: (1) minstens vijf vrienden van Belgische herkomst, en (2) minder dan vijf vrienden van Belgische herkomst. Opnieuw hebben we twee soortgelijke binaire variabelen voor het **hebben van (minstens vijf) vrienden van eigen herkomst** en **het hebben van (minstens vijf) vrienden van andere herkomst**. Andere herkomst verwijst hierbij naar personen die niet tot de Belgische of de eigen herkomstgroep behoren. Bijvoorbeeld, voor de Congolese herkomstgroep betekent 'andere herkomst' personen die niet van Congolese herkomst en niet van Belgische herkomst zijn.

Tot slot worden **negatieve ervaringen vanwege geloof, herkomst, of huidskleur** geclassificeerd als (1) minstens één negatieve ervaring of (2) geen negatieve ervaring.

Deze uitgebreide set van achtergrondkenmerken stelt ons in staat om een diepgaand beeld te krijgen van de variabelen die de sociale cohesie mogelijks beïnvloeden.

Afhankelijke variabelen

Zoals eerder aangehaald focust deze paper op verschillende deelthema's van houding ten opzichte van diversiteit als afhankelijke variabelen: de houding ten opzichte van h lesbiseksualiteit (4.1), de houding ten opzichte van gendergelijkheid (4.2), de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit (0), de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur (4.4), de houding ten opzichte van een ander geloof (4.6), en zich zorgen maken over geweld (4.4).

Bij alle deelthema's worden personen van Belgische herkomst meegenomen in de analyses. Vanwege het feit dat alle personen in de "Belgische herkomstgroep" dezelfde waarde hebben voor de variabele "generatie" (namelijk "Belgische herkomst"), kan deze eigenschap niet zomaar in de analyse worden opgenomen. Dit zou namelijk leiden tot multicollineariteit bij de regressie. Multicollineariteit treedt op wanneer twee of meer onafhankelijke variabelen in een regressiemodel sterk aan elkaar gerelateerd zijn, waardoor het moeilijker wordt om hun afzonderlijke effecten te onderscheiden. Daarom gebruiken we een gecombineerde variabele die zowel herkomst als generatie integreert, genaamd "**Herkomst_Generatie**." Dit stelt ons in staat om beide factoren in onze analyse te betrekken. De variabele "Herkomst_Generatie" bestaat uit 13 categorieën: (1)

¹ Het achtergrondkenmerk 'hebben van buurtcontacten van eigen herkomst' wordt niet besproken voor de Belgische herkomstgroep. De bespreking van alle drie de binaire achtergrondkenmerken rond het hebben van buurtcontacten is beperkt tot het interactiemodel om verwarring over de referentiegroep te voorkomen. Hetzelfde geldt voor de drie achtergrondkenmerken rond het 'hebben van vrienden'.

Belgische herkomst, (2) Marokkaanse herkomst – eerste generatie, (3) Marokkaanse herkomst – tweede generatie, (4) Turkse herkomst – eerste generatie, (5) Turkse herkomst – tweede generatie, (6) Congolese herkomst – eerste generatie, (7) Congolese herkomst – tweede generatie, (8) Afghaanse herkomst – eerste generatie, (9) Afghaanse herkomst – tweede generatie, (10) Roemeense herkomst – eerste generatie, (11) Roemeense herkomst – tweede generatie, (12) Poolse herkomst – eerste generatie, (13) Poolse herkomst – tweede generatie.

Voor de analyses inclusief de personen van Belgische herkomst worden verder ook nog volgende achtergrondkenmerken uit het interactie-model gehaald: (1) inburgeringstraject gevolgd (2) aantal jaren in België, (3) het hebben van buurtcontacten van eigen herkomst, en (4) het hebben van vrienden van eigen herkomst. Dit zou opnieuw leiden tot multicollineariteit, omdat alle personen van Belgische herkomst (1) nooit een inburgeringstraject hebben gestart (en dus allemaal een waarde 0 hebben voor die variabele), (2) ze geen data hebben voor het aantal jaren in België, (3) het hebben van buurtcontacten van eigen herkomst al wordt getoetst bij het hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst en (4) het hebben van vrienden van eigen herkomst al wordt getoetst bij het hebben van vrienden van Belgische herkomst.

Om toch een interactie-model (model 2) te kunnen schatten inclusief deze drie achtergrondkenmerken, en zo het effect van deze kenmerken te achterhalen, werd een apart model uitgedraaid zonder personen van Belgische herkomst.

Populatie en steekproef

Voor deze studie is per herkomstgroep een steekproef getrokken, zodat er ongeveer 750 respondenten per groep zijn, rekening houdend met de verwachte responspercentages. Om de resultaten beter te laten overeenkomen met de populatie binnen elke herkomstgroep, zijn de resultaten gewogen binnen elke herkomstgroep. Het is belangrijk op te merken dat we niet spreken over de Belgische populatie in zijn geheel, aangezien niet alle herkomstgroepen binnen België zijn bevraagd en de weging enkel binnen de herkomstgroepen plaatsvindt. Deze gewichten worden toegepast in de regressieanalyses om bijvoorbeeld de invloed van de kennis van het Nederlands op specifieke afhankelijke variabelen over de bevraagde herkomstgroepen heen te kunnen analyseren.

In de onderzoeksdata van de SID-survey zijn sommige respondenten opgenomen die niet de volledige vragenlijst hebben ingevuld. Voor de analyses in deze paper zijn respondenten die drie of meer achtergrondkenmerken niet hebben ingevuld, uitgesloten. Dit betroffen in totaal 65 respondenten, verspreid over de verschillende herkomstgroepen, die uit de analyse zijn weggelaten om de betrouwbaarheid van de resultaten te waarborgen.

Meer informatie omtrent de steekproef en weging die in deze studie is toegepast, kan men terugvinden in het methodologisch rapport van de Samenleven in Diversiteit (SID) 2022 (Methodologisch Rapport Samenleven in Diversiteit, 2022).

4 ANALYSE

4.1 Houding ten opzichte van holebiseksualiteit

Overkoepelende bevindingen:

- Personen van Belgische herkomst hebben de meest positieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit. Bij de andere herkomstgroepen is het gemiddelde duidelijker lager. De Turkse, Congolese en Marokkaanse herkomstgroep hebben gemiddeld de meest negatieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit.
- Binnen elke buitenlandse herkomstgroep vertoont de tweede generatie een positievere houding dan de eerste generatie.
- De mate van praktiserend gelovig zijn speelt de grootste rol in de houding ten opzichte van holebiseksualiteit, waarbij minder praktiserend gelovig zijn, samenhangt met een positievere houding.
- Verder zien we een positievere houding bij vrouwen en hoger opgeleiden.
- Bovendien is er een positieve associatie met het hebben van vrienden van de Belgische herkomst, waarbij wel vrienden hebben geassocieerd is met een positievere houding.
- In 2022 is er een significant positievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit dan in 2017.

We onderzoeken de houdingen ten opzichte van holebiseksualiteit en hoe deze houding samenhangt met verschillende achtergrondkenmerken, zoals de herkomstgroep, de leeftijd, de diversiteit van iemands sociale kring, en of deze percepties in de loop der tijd zijn veranderd.

De afhankelijke variabele in deze sectie is een samengestelde index op een 10-punten schaal, gecreëerd op basis van drie specifieke stellingen. Deze stellingen zijn: (1) *"Homoseksuele mannen en lesbische vrouwen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen"*, (2) *"Het is goed dat twee personen van hetzelfde geslacht met elkaar mogen trouwen"* en (3) *"Ik zou het oké vinden als mijn kind een partner heeft van hetzelfde geslacht."*

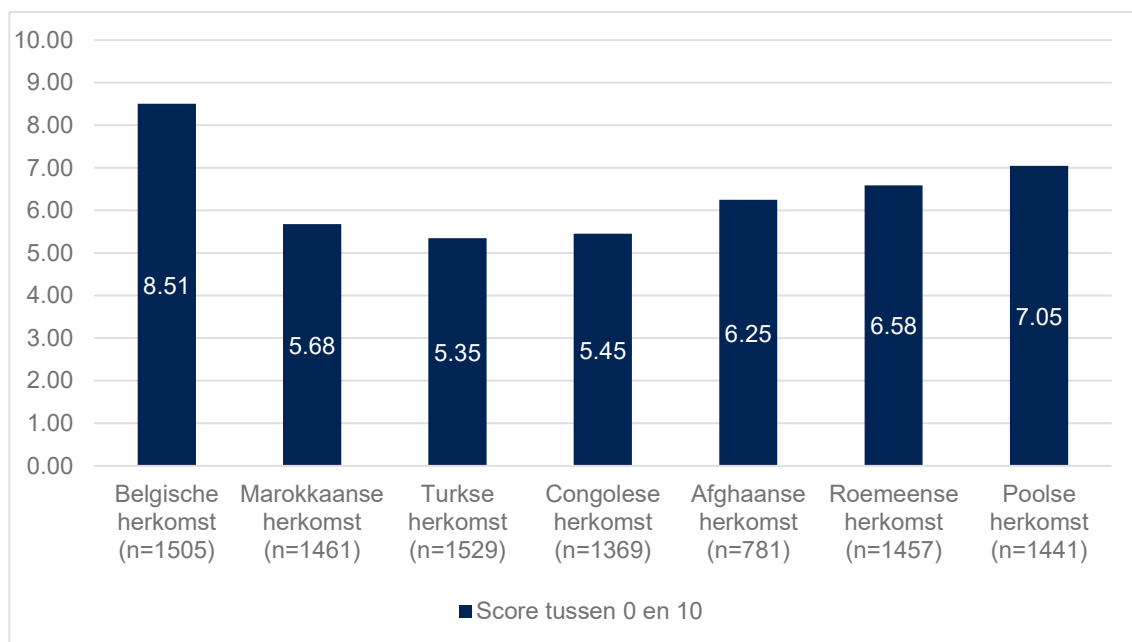
Door deze vragen te onderzoeken binnen de context van de diverse samenleving van België, streeft het onderzoek ernaar waardevolle inzichten te bieden in de onderliggende factoren die de houding van mensen ten opzichte van holebiseksualiteit vorm geven en hoe deze perspectieven in de loop der tijd kunnen verschuiven.

Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

We hebben een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken hoe de houding ten opzichte van holebiseksualiteit verschilt tussen verschillende **herkomstgroepen** in België. Hiervoor is de 'Belgische herkomst' als referentie genomen, wat betekent dat we de andere herkomstgroepen hiermee vergelijken. Personen met een Belgische herkomst staan gemiddeld het positiefst tegenover holebiseksualiteit, met een indexscore van 8.51, wat wil zeggen dat ze de meest positieve houding hebben. Wanneer we naar de andere herkomstgroepen kijken, zien we dat personen met een Turkse herkomst gemiddeld het meest negatief staan tegenover holebiseksualiteit, met gemiddeld 3.16 punten lager op de index in vergelijking met mensen van Belgische herkomst. De Congolese en Marokkaanse herkomstgroepen zijn ook negatiever ingesteld ten opzichte van de Belgische herkomstgroep, met gemiddeld respectievelijk 3.05 en 2.83 punten lager. De Afghaanse herkomstgroep heeft gemiddeld 2.26 punten minder op de indexschaal dan de Belgische herkomstgroep, wat aangeeft dat ze ook een negatievere houding hebben dan de Belgische herkomstgroep, maar wel positiever dan sommige andere herkomstgroepen. Ten slotte hebben mensen met een Roemeense en Poolse herkomst een lagere indexscore dan de Belgische herkomstgroep, respectievelijk van 1.92 en 1.46 punten. Ook in Nederland werd eerder aangetoond dat binnen de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen homoseksualiteit als "erg moeilijk" wordt ervaren (Huijnk 2014, Huijnk & Andriessen 2016).

Ook bij personen van de Congolese herkomst wordt homoseksualiteit door een grote groep als niet aanvaardbaar beschouwd (Demart et al. 2017). Personen met een Marokkaanse, Turkse en Poolse herkomst in Nederland hebben een minder positieve houding ten opzichte van homoseksualiteit dan de groep zonder migratieachtergrond en dan andere migrantengroepen (Surinaamse, Nederlands-Caribische en Iraanse) (De Boom et al. 2023).

Al deze verschillen zijn statistisch significant, wat betekent dat we er met een hoge zekerheid van uit kunnen gaan dat deze niet puur toevallig zijn, maar een reëel verschil weergeven in de houding ten opzichte van halebiseksualiteit voor de verschillende herkomstgroepen. We tonen deze verschillen duidelijk in een staafdiagram die de houding per herkomstgroep visualiseert.

Figuur 1: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van halebiseksualiteit voor de verschillende herkomstgroepen.

Vervolgens focussen we op generatieverschillen binnen de herkomstgroepen. Hiervoor hebben we een regressie uitgevoerd met enkel het kenmerk **Herkomst_Generatie**. In deze analyse wordt de Belgische herkomstgroep opnieuw als referentiegroep gebruikt.

De herkomstgroepen blijven, ongeacht hun generatie, significant verschillend van de Belgische herkomstgroep, met opnieuw negatievere houdingen dan de Belgische herkomstgroep. Een uitzondering hierop is de tweede generatie Poolse herkomstgroep. De houding ten opzichte van halebiseksualiteit is voor deze groep gemiddeld nagenoeg gelijk aan die van de Belgische herkomstgroep. Hieruit volgt dat de tweede generatie van personen met Poolse herkomst positiever staat tegenover halebiseksualiteit dan de eerste generatie. De resultaten tonen bovendien aan dat de eerste generaties van de Marokkaanse, Turkse, en Congolese herkomstgroepen de meest negatieve houdingen hebben met betrekking tot halebiseksualiteit.

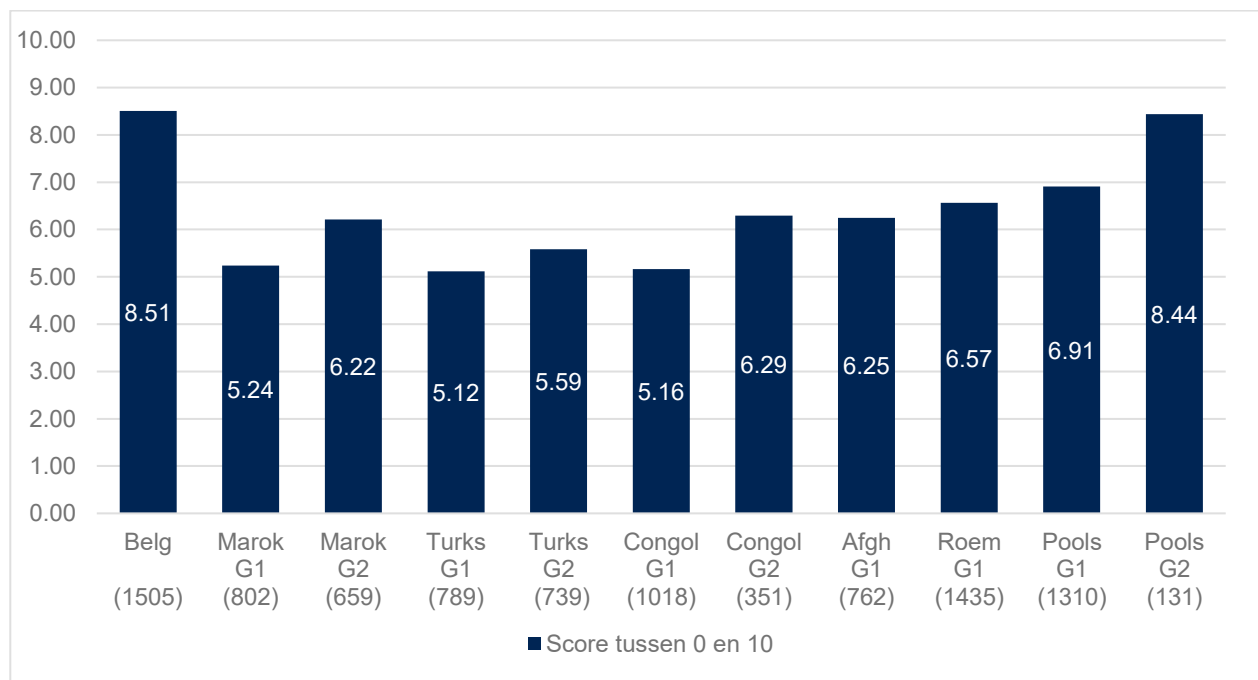
Om verder inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen generaties binnen elke herkomstgroep, is een reeks t-tests uitgevoerd.² Deze tests vergelijken de houding ten opzichte van halebiseksualiteit tussen de eerste en tweede generatie binnen elke herkomstgroep. Uit deze analyses blijkt dat de

² Er is een onafhankelijke t-test gebruikt om de gemiddelden van twee onafhankelijke groepen (eerste en tweede generatie) te vergelijken om te bepalen of er een significant verschil is tussen de groepen. Vanwege de kleine steekproefomvang van de tweede generatie binnen de Afghaanse (n=19) en Roemeense (n=22) herkomstgroepen, zijn deze groepen niet meegenomen in deze analyse.

tweede generatie significant positiever staat tegenover holebiseksualiteit dan de eerste generatie binnen de Marokkaanse, Turkse, Congolese en Poolse herkomstgroepen.

Uit onderzoek door Huijnk (2014) bleek ook dat over het algemeen de tweede generatie Marokkaanse en Turkse Nederlanders positiever staat ten aanzien van homoseksualiteit dan de eerste. Maar, naarmate homoseksualiteit persoonlijker wordt, bijvoorbeeld wanneer het gaat om een eigen kind, blijken de meningen binnen etnische groepen sterker en meer uitgesproken. Zo blijkt dat tweede generatie Marokkaanse en Turkse Nederlanders weinig verschillen van de eerste generatie: driekwart zou moeite hebben met een homoseksueel kind.

Verder blijkt ook uit onderzoek van de Demart et al. (2017) dat de tweede generatie van personen met Congolese herkomst positiever staat tegenover homoseksualiteit dan de eerste generatie.

Figuur 2: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van holebiseksualiteit voor de verschillende herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie: G1= eerste generatie, G2 = tweede generatie). Tussen haakjes wordt de steekproefgrootte van elke groep meegegeven.

In een uitgebreidere regressieanalyse hebben we opnieuw de verschillen tussen de herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie) onderzocht, maar ditmaal met controle voor verschillende achtergrondkenmerken. Opvallend is dat de verschillen tussen herkomstgroepen nog steeds duidelijk aanwezig blijven. Zowel de eerste als de tweede generatie van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst, als de eerste generatie van Afghaanse en Roemeense herkomst tonen nog steeds een aanzienlijk negatievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit in vergelijking met de Belgische referentiegroep. Door toevoeging van de andere achtergrondkenmerken is de Poolse tweede generatie nu wel significant verschillend van de Belgische herkomstgroep, met een negatievere houding. De toegevoegde achtergrondkenmerken leggen nieuwe nuances bloot, waardoor een eerder niet-significant verschil nu wel als significant naar voren komt.

Deze regressie toont ook aan dat bepaalde achtergrondkenmerken sterk samenhangen met houdingen ten opzichte van holebiseksualiteit.

Vrouwen hebben gemiddeld gezien een positievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit dan mannen. Uit eerder onderzoek bleken er ook verschillen te zijn in de opvattingen over homo- en biseksualiteit tussen mannen en vrouwen in de Nederlandse samenleving: vrouwen waren positiever dan mannen (Kuyper 2017, Kuyper 2018).

Verder blijkt dat **opleiding** een grote rol speelt: zowel middenopgeleide als hoogopgeleide personen hebben een positievere houding dan laagopgeleiden. Eerder onderzoek (Kuyper 2017, Kuyper 2018, De Boom et al. 2023) toonde aan dat hoger opgeleiden positiever stonden ten opzichte van homoseksualiteit dan lager-opgeleiden.

Het **hoogst behaalde diploma** in het buitenland halen (herkomstland of ander land), gaat gepaard met een negatievere houding omtrent holebiseksualiteit dan wanneer het hoogste diploma in België is behaald³.

Daarnaast vertonen **gezinssituaties** met partner én kinderen de negatiefste houding ten opzichte van holebiseksualiteit in vergelijking met alle andere gezinssituaties waaronder alleenstaanden of personen die geen kinderen hebben. Enkel voor alleenstaande ouders is dit verschil niet significant.

De **mate van praktiserend gelovig zijn** is geassocieerd met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit, waarbij meer praktiserend gelovig zijn samenhangt met een negatievere houding. Eerder onderzoek (Kuyper 2017, Kuyper 2018, Huijnk 2014, Huijnk 2022) toonde ook al aan dat religieuze mensen negatiever waren dan zij die geen religie aanhangen.

Daarnaast is de **kennis van het Engels** positief geassocieerd, een betere kennis van het Engels hangt samen met een positievere houding.

Het **inkomen** of in hoeverre men rond kan komen heeft een positieve associatie, wat erop wijst dat een betere financiële positie samenhangt met een positievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit. Ten slotte heeft de **werktensiteit van het gezin** ook een positieve samenhang. Dit impliceert dat bij een graduele toename van nul naar twee verdieners er een positievere houding is ten opzichte van holebiseksualiteit.

Aan de andere kant blijken bepaalde achtergrondkenmerken zoals het hebben van negatieve ervaringen omwille van herkomst/huidskleur/geloof en verstedelijingsgraad weinig samenhang te hebben met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken die geassocieerd zijn met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit is beschikbaar in **Appendix A: Houding ten opzichte van holebiseksualiteit**. Achtergrondkenmerken die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

De analyse met interactietermen biedt ons een diepgaander inzicht in hoe achtergrondkenmerken op verschillende manieren samenhangen met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit binnen de verschillende herkomstgroepen. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Belgische herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de houding ten opzichte van holebiseksualiteit als bij de Belgische herkomstgroep.

We zagen reeds dat **vrouwen** gemiddeld gezien een positievere houding hebben ten opzichte van holebiseksualiteit dan de mannen. Binnen de Belgische herkomstgroep zien we ook dat **vrouwen** van Belgische herkomst gemiddeld een positievere houding hebben dan mannen van Belgische herkomst. Bovendien is dit verband nog prominenter bij vrouwen van Roemeense en Poolse herkomst.

Wat betreft de samenhang met **leeftijd**, blijkt deze voor de Belgische herkomstgroep niet significant te zijn, wat erop zou kunnen wijzen dat de houding ten opzichte van holebiseksualiteit daar niet sterk

³ Personen die het hoogste diploma in het buitenland (herkomstland of ander land) hebben behaald, zijn voornamelijk personen van de eerste generatie. Personen die het hoogste diploma in België hebben behaald, zijn zowel personen van Belgische herkomst, als personen van eerste of tweede generatie van de buitenlandse herkomstgroepen.

aan leeftijd is gekoppeld. Echter, voor personen van Turkse, Roemeense, en Poolse herkomst, is er wel een positief verband: een hogere leeftijd gaat samen met een positievere houding.

Interessant is ook dat sociale netwerken invloedrijk blijken: het **hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst** is geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit voor de Belgische herkomstgroep. Voor alle andere herkomstgroepen zien we geen significant verschil van dit effect met de Belgische herkomstgroep, dus kunnen we een gelijkaardig besluit trekken. Over alle herkomstgroepen heen zien we ook een positievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit bij diegene die minstens 5 **vrienden van Belgische herkomst hebben**.

Daarentegen zien we dat het **hebben van buurtcontacten van de eigen herkomst** een negatieve associatie heeft voor de Marokkaanse referentiegroep. Voor alle andere buitenlandse herkomstgroepen zien we geen significant verschil met de Marokkaanse herkomstgroep, dus kunnen we een gelijkaardige associatie besluiten.

Ten slotte laat onze analyse zien dat binnen de Belgische herkomstgroep meer **praktiserend gelovig zijn** samenhangt met een negatievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit. We zagen eerder al dat dit verband over de herkomstgroepen heen ook geldt, maar nu blijkt dat dit verband sterker is bij de Turkse, Congolese en Roemeense herkomstgroepen, waar een sterkere religieuze betrokkenheid correleert met een negatievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit. In een studie door de Demart et al. (2017) werd aangetoond dat personen met Afrikaanse roots (waaronder de Congolese) die verklaren geen religie te hebben aanzienlijk meer positief staan tegenover homoseksualiteit.

Een visuele weergave van de interactie-effecten die geassocieerd zijn met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit is beschikbaar in **Appendix A: Houding ten opzichte van holebiseksualiteit**. Effecten die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Profielen

Naast de interactietermen in onze regressieanalyse bieden de beslissingsbomen voor de verschillende herkomstgroepen een extra inzicht in de profielen die verschillen in hun houding ten opzichte van holebiseksualiteit.

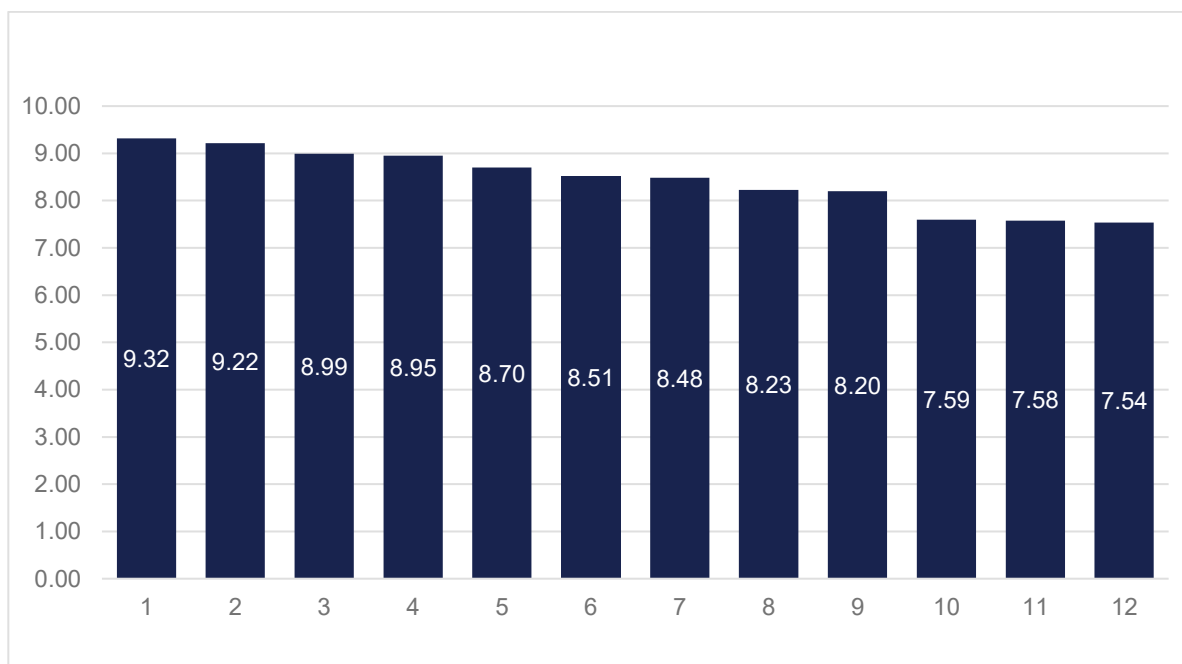
Hieronder richten we ons op de **gedetailleerde resultaten van de beslissingsbomen per herkomstgroep**, waarbij we de specifieke factoren die binnen elke groep van invloed zijn op de houding ten opzichte van holebiseksualiteit nader bekijken. De beslissingsboom bepaalt onafhankelijk de criteria voor splitsing binnen de achtergrondkenmerken, zoals het aantal jaren in België, dat in verschillende contexten kan leiden tot uiteenlopende splitsingspunten zoals 34 jaar of een geheel ander getal.

We zien dat de meest differentiërende variabele de mate van praktiserend gelovig zijn is voor elke herkomstgroep. Dit vormt de eerste splitsing in de boom en biedt een duidelijke scheiding in houding ten opzichte van holebiseksualiteit binnen de groepen. Deze bevindingen zijn consistent met de regressieresultaten waaruit bleek dat de mate van praktiserend gelovig zijn een sterke associatie heeft met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit.

Bij de *Belgische herkomstgroep* hebben personen die niet praktiserend gelovig zijn een positievere houding van 8.99 op de indexschaal, hoewel deze terugloopt als deze individuen laagopgeleid zijn. Bij mensen die gematigd praktiserend gelovig zijn is er een positievere houding als ze werk hebben in vergelijking met degenen die inactief zijn op de arbeidsmarkt. Meer praktiserend gelovig zijn gaat gepaard met een negatievere houding (7.54). Dit profiel wordt niet verder gedifferentieerd, wat het de groep met de negatiefste houding binnen de Belgische herkomstgroep maakt.

Figuur 3 en **Tabel 1** tonen de eindprofielen van de beslissingsboom voor de Belgische herkomstgroep. Deze profielen zijn gecreëerd om zoveel mogelijk differentiatie te hebben in de houding ten opzichte van holebiseksualiteit. Er is geen overlap tussen de profielen en de profielen samen vormen de volledige herkomstgroep (steekproef n=1505). De figuur geeft de gemiddelde

houding weer voor de verschillende profielen weer. De tabel geeft ook de steekproefgrootte binnenin elk profiel en de beschrijving van het profiel weer.

Figuur 3: Model 3: Beslissingsboom voor de Belgische herkomstgroep. Afhankelijke: Houding ten opzichte van halebiseksualiteit

Tabel 1: Model 3: Beslissingsboom voor de Belgische herkomstgroep. Afhankelijke: Houding ten opzichte van halebiseksualiteit.

Profiel	N	Gemiddelde	Beschrijving
1	278	9.32	Niet praktiserend gelovig zijn, hoogopgeleid
2	91	9.22	Niet praktiserend gelovig zijn, middenopgeleid, vrouw
3	125	8.99	Minder praktiserend gelovig zijn ((0,3.79]), jonger dan 49 jaar, vrouw
4	62	8.95	Minder praktiserend gelovig zijn ((0,3.79]), tussen 48 en 72 jaar, minstens 5 vrienden van andere herkomst
5	109	8.70	Niet praktiserend gelovig zijn, middenopgeleid, man
6	118	8.51	Minder praktiserend gelovig zijn ((0,3.79]), jonger dan 49 jaar, man
7	77	8.48	Matig praktiserend gelovig zijn ((3.79,5.86]), heeft werk
8	218	8.23	Minder praktiserend gelovig zijn ((0,3.79]), tussen 48 en 72 jaar, minder dan 5 vrienden van andere herkomst
9	103	8.20	Niet praktiserend gelovig zijn, laagopgeleid
10	87	7.59	Matig praktiserend gelovig zijn ((3.79,5.86]), inactief op de arbeidsmarkt
11	62	7.58	Minder praktiserend gelovig zijn ((0,3.79]), ouder dan 72 jaar
12	176	7.54	Meer praktiserend gelovig zijn(>5.86)

De staafdiagrammen en tabellen met alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses komen, zijn voor de andere herkomstgroepen toegevoegd in **Appendix A: Houding ten opzichte van holebiseksualiteit**.

Bij de *Marokkaanse herkomstgroep* laten de minst praktiserend gelovigen de positiefste houding zien (7.39), terwijl hoog praktiserend gelovigen een aanzienlijk negatievere houding hebben (5.12). Bij deze groep is het interessant dat meer dan vijf vrienden van Belgische herkomst hebben en het behoren tot de tweede generatie gepaard gaan met een positievere houding.

Bij de laag praktiserend gelovigen in de *Turkse herkomstgroep* is de index rond de houding gemiddeld 7.63. Hoog praktiserend gelovigen hebben echter een negatievere houding van gemiddeld 4.61.

Binnen de *Congolese herkomstgroep* zien we voor de laag praktiserend gelovigen een gemiddeld positieve houding (7.60), terwijl de hoog praktiserend gelovigen negatievere houdingen vertonen (4.68). Zowel bij de laag als hoog praktiserend gelovigen is de tweede generatie positiever ten opzichte van holebiseksualiteit dan de eerste generatie, wat aangeeft dat generaties verschuivingen in houdingen kunnen vertonen.

Ook voor de *Afghaanse herkomstgroep* geldt dat lager praktiserend gelovig zijn samenhangt met een positievere houding (6.96). Hoger praktiserend gelovig zijn hangt samen met een negatievere houding (6.05). Verder is het hebben van minstens 5 vrienden van Belgische herkomst ook gerelateerd aan een positievere houding.

Binnen de *Roemeense herkomstgroep* blijkt ook dat meer praktiserend gelovig zijn samenhangt met een negatievere houding tegenover holebiseksualiteit (5.34). Opvallend is dat in elke splitsing waar het profiel onderscheid maakt op basis van geslacht, vrouwen een positievere houding vertonen in vergelijking met mannen.

Niet praktiserend gelovigen binnen de *Poolse herkomstgroep* hebben de positiefste houding (8.34) en deze stijgt verder naar 9.15 indien hoogopgeleid. Bij hoog praktiserend gelovige mannen zien we echter een negatievere houding van 5.47, wederom in lijn met de algemene associatie tussen religie en houding ten opzichte van holebiseksualiteit.

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de houding ten opzichte van holebiseksualiteit, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze houding bij beide meetmomenten.

Allereerst is het belangrijk op te merken dat de tijd zelf een significante factor is: in 2022 is er gemiddeld sprake van een positievere houding tegenover holebiseksualiteit dan in 2017. Het toevoegen van een tijdsvariabele onthult enkele dynamische veranderingen in de invloed van achtergrondkenmerken tussen deze jaren. Ook in onderzoek door De Boom et al. (2023) in Nederland voor de periode tussen 2011 en 2020 werd aangetoond dat er een iets positiever denkbild over homoseksuele en lesbische personen was ontstaan over de jaren heen.

Als we kijken naar religiositeit, dan blijkt praktiserend gelovig zijn in 2017 al te correleren met een minder positieve houding tegenover holebiseksualiteit. In 2022 zien we dat dit verband enigszins wordt versterkt.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken die een verschillend effect hebben in 2017 ten opzichte van 2022 wordt weergegeven in **Appendix A: Houding ten opzichte van holebiseksualiteit**. Effecten die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

4.2 Houding ten opzichte van gendergelijkheid

Overkoepelende bevindingen:

- De Belgische herkomstgroep staat het meest positief tegenover gendergelijkheid, dus positiever dan alle buitenlandse herkomstgroepen. De Afghaanse herkomstgroep staat het minst positief tegenover gendergelijkheid.
- De tweede generatie is over het algemeen positiever ten opzichte van gendergelijkheid dan de eerste generatie (behalve bij de Congolese herkomst waar er geen significant verschil is).
- Vrouwen hebben een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid dan mannen.
- Hoger opgeleiden staan positiever ten opzichte van gendergelijkheid dan laagopgeleiden.
- Personen met minstens 5 vrienden van Belgische herkomst hebben een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.
- Wie een inburgeringstraject gevolgd heeft, heeft een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid dan wie dit niet gevolgd heeft.
- Tweeverdieners en respondenten die goed rondkomen met het inkomen hebben een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.
- Verder zien we dat meer praktiserend gelovig zijn samenhangt met een minder positieve houding.
- Voor respondenten van Marokkaanse, Turkse en Poolse herkomst is er een significante stijging in de houding ten opzichte van gendergelijkheid tussen 2017 en 2022.

In deze sectie richten we ons op een belangrijk aspect van de Belgische samenleving: de houding ten opzichte van gendergelijkheid. Onze centrale onderzoeksvraag luidt: 'Hoe is deze houding gerelateerd aan achtergrondkenmerken, zoals de diversiteit van iemands vriendenkring?' Verder onderzoeken we of er door de tijd heen veranderingen optreden, en of er specifieke profielen zijn die een positieve of negatieve houding vertonen.

Onze afhankelijke variabele, die ten grondslag ligt aan deze sectie, is een index die het standpunt ten opzichte van gendergelijkheid meet. Een hogere waarde op deze index toont aan dat deze personen een positievere houding hebben ten opzichte van gendergelijkheid. Deze index, opgesteld op een tien-puntenschaal, wordt gevormd door vier specifieke stellingen: (1) *'Studeren en een goed diploma zijn even belangrijk voor vrouwen als voor mannen'*, (2) *'Als er kinderen zijn in het gezin, zouden vrouwen best thuisblijven in plaats van te gaan werken'*, (3) *'Vooral de man moet voor het gezinsinkomen zorgen'*, en (4) *'Het is normaal dat een vrouw leiding kan geven aan mannen op het werk'*. Op deze manier kunnen we de houding ten opzichte van gendergelijkheid in België in kaart brengen.

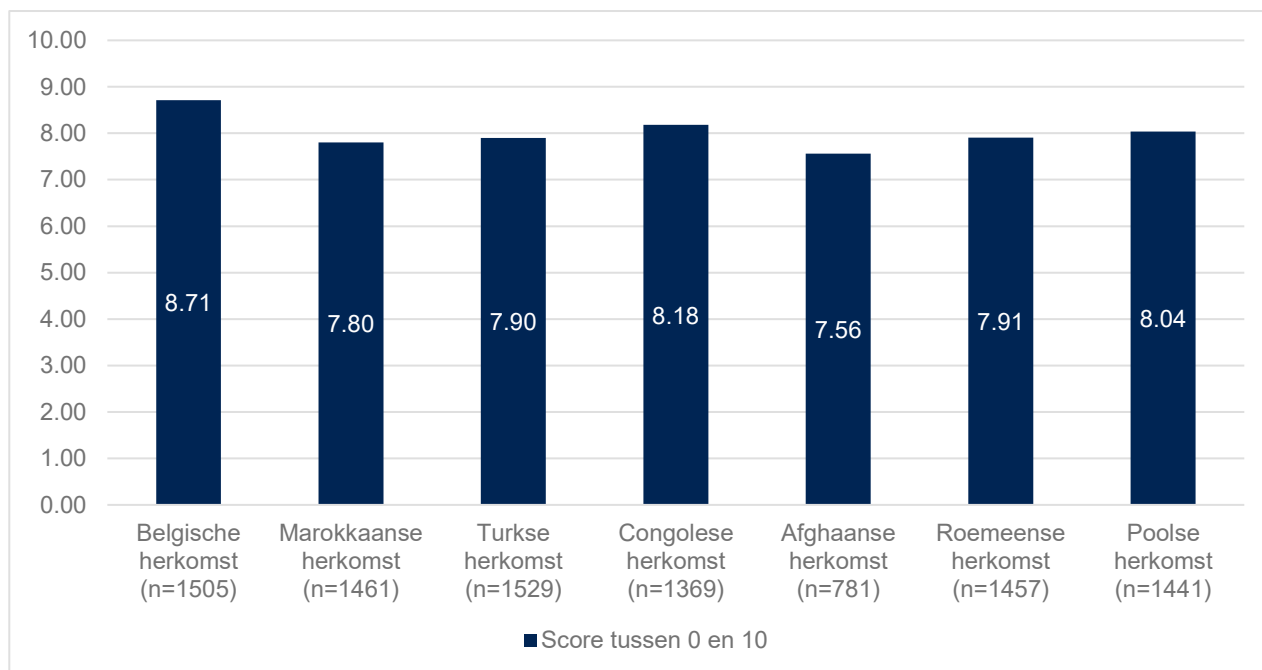
Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

Voor onze analyse hebben we een lineaire regressie uitgevoerd om te onderzoeken hoe de houding ten opzichte van gendergelijkheid verschilt tussen verschillende herkomstgroepen binnen België. Als startpunt hebben we 'Belgische herkomst' als referentiecategorie gebruikt. Dit wil zeggen dat we de resultaten van andere herkomstgroepen vergelijken met die van de Belgische herkomst.

Uit de resultaten blijkt dat alle zes onderzochte buitenlandse herkomstgroepen lagere scores hebben in vergelijking met de referentiecategorie. De verschillen zijn statistisch significant, wat betekent dat ze niet waarschijnlijk aan toeval kunnen worden toegeschreven. Specifiek toont de Afghaanse herkomstgroep de grootste afwijking met een coëfficiënt van -1.15, gevolgd door de Marokkaanse (-0.91), Turkse (-0.81), Roemeense (-0.80), Poolse (-0.68) en Congolese herkomst (-0.53).

Interessant om op te merken is dat de verschillen tussen deze herkomstgroepen qua houding ten opzichte van gendergelijkheid kleiner zijn dan de verschillen die we in de sectie zagen met betrekking tot houdingen ten opzichte van helseksualiteit.

Ook andere studies bevestigen deze resultaten. Huijnk & Andriessen (2016) gaven ook al aan dat Turkse en Marokkaanse Nederlanders het meest traditioneel denken over de positie van vrouwen. In België is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen mannen en vrouwen van Turkse en Marokkaanse gemeenschappen veel groter dan tussen mannen en vrouwen in België in het algemeen (Adam & Torrekens 2015). Personen met een Poolse achtergrond denken weinig geëmancipeerd over genderrollen (De Boom et al. 2023). Bij personen van Congolese herkomst zien we dat minder dan de helft (helemaal) voorstander is van de financiële onafhankelijkheid van de vrouw, het belang van opleiding van meisjes en de gelijkwaardige verdeling man-vrouw in het huishouden (Demart et al. 2017).

Figuur 4: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van gendergelijkheid voor de verschillende herkomstgroepen.

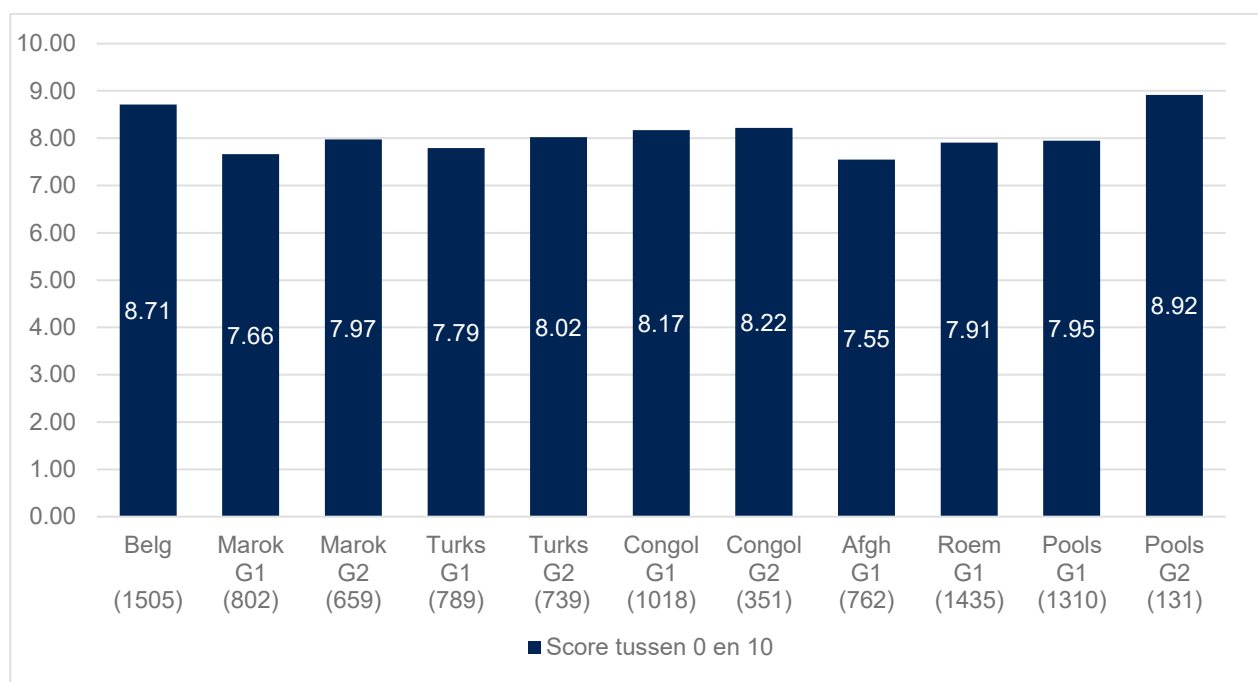
Nu splitsen we de herkomstgroepen op volgens generatie en bekijken opnieuw de verschillen in houding ten opzichte van gendergelijkheid door een regressie uit te voeren met het kenmerk **Herkomst_Generatie**. De Belgische herkomstgroep is ook hier de referentiegroep.

De herkomstgroepen opgesplitst naar generatie hebben significant een minder positieve houding ten opzichte van gendergelijkheid dan de Belgische herkomstgroep. Personen met een Poolse herkomst uit de tweede generatie zijn, net zoals in **sectie 4.1**, een uitzondering. In deze groep is de houding ten opzichte van gendergelijkheid niet significant verschillend van die van de Belgische herkomstgroep. Bij de Poolse herkomstgroep staat de tweede generatie dus positiever tegenover gendergelijkheid dan de eerste generatie. Verder blijkt dat de eerste generatie Marokkaanse herkomstgroep en eerste generatie Afghaanse herkomstgroep het minst positief staan tegenover gendergelijkheid.

Om verder inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen generaties binnen elke herkomstgroep, is een reeks t-tests uitgevoerd⁴. Deze tests vergelijken de houding ten opzichte van gendergelijkheid tussen de eerste en tweede generatie binnen elke herkomstgroep. Uit deze analyses blijkt dat de tweede generatie significant positiever staat tegenover gendergelijkheid dan de eerste generatie

⁴ Er is een onafhankelijke t-test gebruikt om de gemiddelden van twee onafhankelijke groepen (eerste en tweede generatie) te vergelijken om te bepalen of er een significant verschil is tussen de groepen. Vanwege de kleine steekproefomvang van de tweede generatie binnen de Afghaanse (n=19) en Roemeense (n=22) herkomstgroepen, zijn deze groepen niet meegenomen in deze analyse.

binnen de Marokkaanse, Turkse en Poolse herkomstsgroepen. Bij de Congolese herkomstsgroep is er geen significant verschil tussen de eerste en tweede generatie.

Figuur 5 Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van gendergelijkheid voor de verschillende herkomstsgroepen (opgesplitst naar generatie: G1= eerste generatie, G2 = tweede generatie). Tussen haakjes wordt de steekproefgrootte van elke groep meegegeven.

In deze uitgebreidere analyse onderzoeken we welke achtergrondkenmerken bijdragen aan de houding ten opzichte van gendergelijkheid in België. Door verschillende herkomstsgroepen en aanvullende demografische variabelen mee te nemen, kunnen we een genuanceerder beeld schetsen van de factoren die geassocieerd zijn met deze houding.

Wanneer gecontroleerd wordt voor andere achtergrondkenmerken, ontstaat een genuanceerder beeld van de verschillen tussen herkomstsgroepen (opgesplitst naar generatie). Zo vallen meerdere verschillen weg. Wel blijven verschillen tussen de eerste **generatie** van Roemeense en Poolse herkomst tegenover de Belgische herkomstsgroep significant, zij hebben een negatievere houding ten opzichte van gendergelijkheid dan de Belgische herkomstsgroep. Personen van Marokkaanse herkomstsgroep binnen de eerste én tweede generatie hebben een negatievere houding ten opzichte van de Belgische herkomstsgroep, waarbij het verschil in houding tussen de eerste en tweede generatie klein is. Ook in Nederland blijkt dat tweede generatie Marokkaanse Nederlanders vergelijkbare opvattingen hebben over de rol van de vrouw als de eerste generatie, en dat deze opvattingen een traditioneel vrouwbeeld weerspiegelen (De Boom et al. 2023).

Bepaalde achtergrondkenmerken lijken ook sterk samen te hangen met houdingen ten opzichte van gendergelijkheid.

Allereerst vertoont een hoger **opleidingsniveau** een sterke positieve associatie met een positieve houding ten opzichte van gendergelijkheid, alsook beter **rondkomen met het inkomen** en een toename van nul naar twee **verdieners in het gezin**. Dit suggereert dat er een verband is tussen de economische status en de perceptie van genderrollen. Ook eerder onderzoek toonde bij personen van Congolese herkomst aan dat een hoger opleidingsniveau geassocieerd is met een positievere houding ten opzichte van de man-vrouwgelijkheid (Demart et al. 2017). En uit het onderzoek van De Boom et al. (2023) bleek dat, onafhankelijk van de herkomstsgroep (Turks, Marokkaans of Pools), hoger opgeleiden een progressievere visie op genderrollen hebben dan lager opgeleiden.

Geslacht en **leeftijd** zijn ook significante factoren; vrouwen scoren over het algemeen positiever op de index rond gendergelijkheid. Ook personen die ouder zijn scoren hoger op de index rond gendergelijkheid. In Nederland werd eerder aangetoond dat vrouwen positiever stonden ten aanzien van genderdiversiteit dan mannen (Huijnk 2022). En De Boom et al. (2023) gaf ook al aan dat, ongeacht de herkomstgroep, vrouwen altijd significant vooruitstrevender opvattingen hebben over genderrollen dan mannen.

Qua taalvaardigheden hangt een betere **beheersing van het Frans** en een betere **beheersing van het Engels** samen met een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Het **gevolgd hebben van een inburgeringstraject** is ook positief geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Tot slot zien we dat de **mate van praktiserend gelovig zijn** ook een rol speelt; meer praktiserend gelovig zijn hangt samen met een negatievere houding ten opzichte van gendergelijkheid. Eerder onderzoek toonde aan dat de meest praktiserende groep moslims van Turkse en Marokkaanse origine het minst voorstander is van een gelijke positie van mannen en vrouwen, terwijl niet-praktiserende moslims vele positiever denken over emancipatiekwesities (Maliepaard & Gijsberts 2012). Verder zien we bij personen met Afrikaanse roots (waaronder de Congolese herkomst) dat personen met “andere christelijke religies” (evangelische en pinksterkerken) minder positief staan tegenover gelijke toegang voor vrouwen tot onderwijs en werk dan katholieken (Demart et al. 2017). En ook in Nederland denken personen met een religieuze achtergrond relatief negatiever over het thema genderdiversiteit dan niet-gelovigen (Huijnk 2022).

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In deze fase hebben we de interactie-effecten tussen herkomstgroep en verschillende achtergrondkenmerken onderzocht via lineaire regressie. Deze effecten bieden inzicht in hoe de associaties tussen achtergrondkenmerken en de houding ten opzichte van gendergelijkheid variëren tussen verschillende herkomstgroepen. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Belgische herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de houding ten opzichte van gendergelijkheid als bij de Belgische herkomstgroep.

Bij mensen van Belgische herkomst blijkt dat **vrouwen** over het algemeen positiever staan tegenover gendergelijkheid dan mannen. Deze associatie is nog sterker bij vrouwen van Marokkaanse, Congolese, Roemeense en Poolse herkomst. Bij de Turkse en Afghaanse herkomstgroep zien we een gelijkaardig effect als bij de Belgische herkomstgroep.

Meer dan vijf **vrienden van Belgische herkomst** hebben, alsook **buurtcontacten van Belgische herkomst** hebben, dragen positief bij aan een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid, voor de Belgische herkomstgroep. Bij mensen van Turkse, Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomst is er echter een minder sterke associatie, dus hier zien we slechts een zwakke positieve associatie van het hebben van vrienden van Belgische herkomst.

Wat betreft het hebben van **buurtcontacten van de eigen herkomst** en het **hebben van minstens 5 vrienden van de eigen herkomst** zien we een negatieve bijdrage bij de Marokkaanse referentiegroep. Dus dit type contacten hangt samen met een minder positieve houding ten opzichte van gendergelijkheid. We zien geen significant verschil bij de andere buitenlandse herkomstgroepen in vergelijking met de Marokkaanse herkomstgroep, dus we kunnen een gelijkaardig effect concluderen.

Tot slot laat de analyse zien dat er binnen de Belgische herkomstgroep geen duidelijk (significant) verband is tussen **leeftijd** en de houding ten opzichte van gendergelijkheid. Echter, bij mensen van Marokkaanse, Roemeense en Poolse herkomst, is er wel een verband met de leeftijd. Oudere personen hebben een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid. Dit verklaart waarom we dit effect eerder zagen over de herkomstgroepen heen.

Profielen

Nu maken we gebruik van de beslissingsboomanalyses om binnen elke herkomstgroep profielen te identificeren die een variërende houding ten opzichte van gendergelijkheid hebben. Deze analyses bieden ons de mogelijkheid om inzicht te krijgen in welke achtergrondkenmerken het meest differentiërend zijn binnen elke groep.

Binnen de *Belgische herkomstgroep* blijkt het opleidingsniveau de meest differentiërende variabele te zijn. Hoogopgeleiden hebben een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid (9.15) dan laagopgeleiden (8.06). Daarnaast, binnen elk opleidingsniveau, is de mate van praktiserend gelovig zijn een belangrijke factor; meer praktiserend gelovig zijn gaat gepaard met minder positief staan tegenover gendergelijkheid.

Ook bij de *Marokkaanse herkomstgroep* is het opleidingsniveau een sleutelvariabele, waarbij hoogopgeleiden een positievere houding hebben ten opzichte van gendergelijkheid. Daarnaast speelt het wel hebben van meer dan vijf vrienden van Belgische herkomst een belangrijke rol; deze factor is geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Voor mensen van *Turkse herkomst* blijkt dat opleidingsniveau wederom de belangrijkste factor is. Bovendien fungeert de mate van praktiserend gelovig zijn als een significante differentiërende factor binnen elk opleidingsniveau; minder praktiserend gelovig zijn hangt samen met een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Binnen de *Congolese herkomstgroep* is het aantal vrienden van Belgische herkomst de meest bepalende factor (i.e. het hebben van vrienden van Belgische herkomst hangt samen met een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid), gevolgd door geslacht, waarbij vrouwen positiever staan tegenover gendergelijkheid dan mannen.

Voor de *Afghaanse herkomstgroep* is de mate van praktiserend gelovig zijn de centrale factor. Minder praktiserend gelovig zijn correleert met minder positief staan tegenover gendergelijkheid.

Bij de *Roemeense herkomstgroep* is het opleidingsniveau opnieuw de voornaamste differentiërende variabele. Binnen elk opleidingsniveau is geslacht een belangrijk element; vrouwen staan positiever tegenover gendergelijkheid.

Tot slot, bij de *Poolse herkomstgroep*, speelt het opleidingsniveau opnieuw een prominente rol. Ook geslacht is hierna opnieuw belangrijk, waarbij vrouwen een grotere waarde hechten aan gendergelijkheid dan mannen binnen de laag- en middenopgeleiden. Bij hoogopgeleiden correleert het hebben van vrienden van eigen herkomst met een negatievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de houding ten opzichte van gendergelijkheid, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze houding bij beide meetmomenten.

De resultaten wijzen in het algemeen naar een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid in 2022 vergeleken met 2017. Verder tonen de resultaten interessante interacties aan tussen herkomstgroepen en de tijd. Voor respondenten van Marokkaanse, Turkse en Poolse herkomst is er in 2022 een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid dan in 2017. Dit geldt bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep voor zowel eerste als tweede generatie personen, bij de Poolse herkomstgroep enkel voor de eerste generatie. Huijnk & Andriessen (2016) gaven ook al aan dat opvattingen over de positie van de vrouw bij de Turkse en Marokkaanse Nederlanders de afgelopen 25 jaar gemiddeld moderner zijn geworden.

In termen van andere achtergrondkenmerken zien we in 2017 een significante positieve associatie met middenopgeleid zijn, waarbij middenopgeleiden een positievere houding hebben dan diegene die laagopgeleid zijn. In 2022 verzwakt dit effect, waardoor we slechts een matig positief verband zien.

In **Appendix B: Houding ten opzichte van gendergelijkheid** kunnen visuele weergaves gevonden worden van de effecten van achtergrondkenmerken op de houding ten opzichte van gendergelijkheid. Effecten die hier nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken. Ook alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses zijn gekomen, samen met staafdiagrammen voor de verschillende profielen die de gemiddelde houding ten opzichte van gendergelijkheid weergeven, kunnen in deze appendix worden teruggevonden.

4.3 Houding ten opzichte van herkomstdiversiteit

Overkoepelende bevindingen:

- De Marokkaanse herkomstgroep heeft over het algemeen de meest positieve houding ten opzichte van andere herkomstgroepen, terwijl de Poolse herkomstgroep, gevolgd door de Belgische herkomstgroep, de minst positieve houding hebben.
- Hoger opgeleiden en vrouwen hebben een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.
- Leeftijd speelt ook een significante rol: jongeren staan positiever tegenover herkomstdiversiteit.
- De tweede generatie is over het algemeen positiever ten opzichte van herkomstdiversiteit dan de eerste generatie (behalve bij de Marokkaanse herkomst waar er geen significant verschil is).
- Personen met minstens 5 vrienden van een andere herkomst hebben een positievere houding ten opzichte van andere herkomstgroepen.
- In 2022 is er een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit dan in 2017.

We onderzoeken de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit in België en hoe deze houdingen in de loop van de tijd evolueren. Specifiek richten we ons op de vraag: 'Hoe hangt de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit samen met verschillende factoren?' Bovendien proberen we te bepalen of er specifieke profielen zijn die een verschillende houding hebben ten opzichte van herkomstdiversiteit.

De afhankelijke variabele in ons onderzoek is een samengestelde index, die de attitudes tegenover het wonen naast iemand van een andere herkomst meet op een schaal van 1 tot 10. Deze index is berekend op basis van respondenten die hebben aangegeven of ze het oké vinden om naast mensen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Congolese, Roemeense, Poolse en Afghaanse (alleen voor respondenten vanaf 2022) herkomst te wonen. De index is dus gebaseerd op de volgende vraag: *"Stel dat u nieuwe burens krijgt. Zou u het oké vinden als volgende personen naast u komen wonen? personen van Belgische herkomst / Marokkaanse herkomst / Turkse herkomst / Congolese herkomst / Roemeense herkomst / Poolse herkomst / Afghaanse herkomst"*. In 2017 zijn alleen de eerste zes herkomstgroepen meegenomen, aangezien Afghaanse herkomst toen nog niet werd bevraagd. Hieruit volgt dat elke herkomstgroep het hebben van burens van eigen herkomst en andere herkomstgroepen heeft beoordeeld.

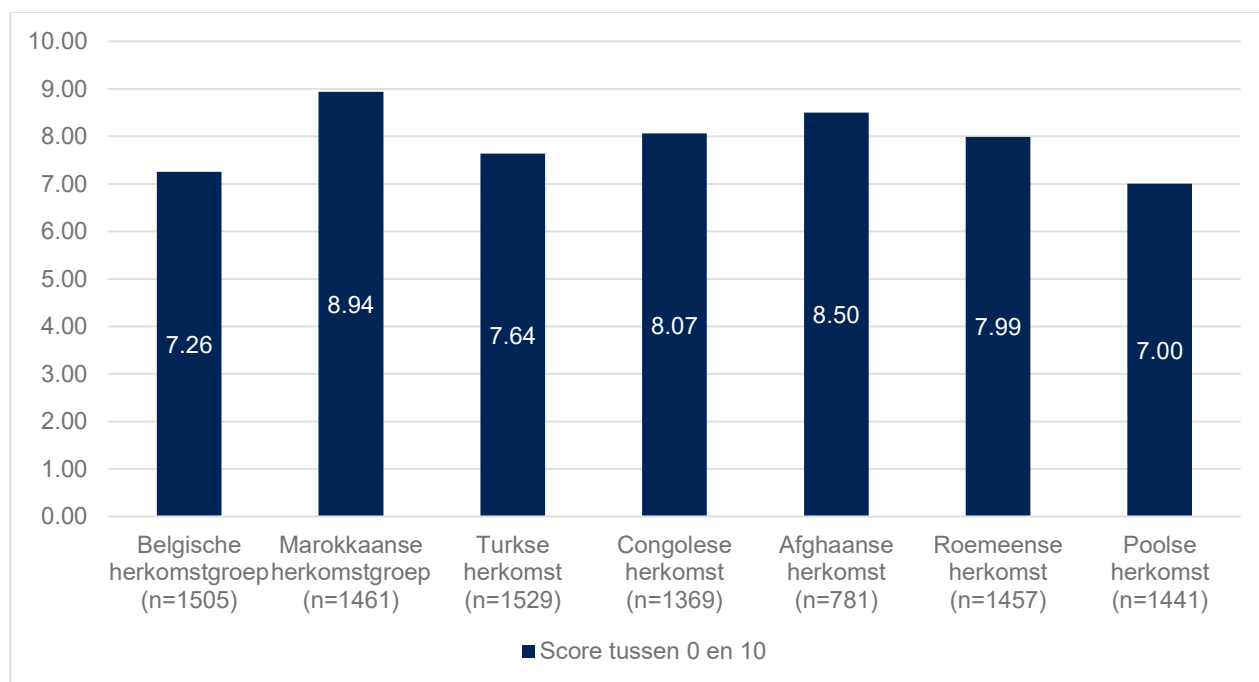
Het doel van deze analyse is om inzicht te krijgen in zowel de verschillen tussen herkomstgroepen als de potentieel variërende effecten van achtergrondkenmerken die een verband kunnen hebben met de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Door het verloop over tijd te analyseren, proberen wij ook te identificeren of er veranderingen in attitudes plaatsvinden.

Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

In deze sectie van het onderzoek richten we ons op hoe attitudes ten opzichte van herkomstdiversiteit variëren afhankelijk van de herkomstgroep, waarbij we een lineaire regressie hebben uitgevoerd. Onze analyse toont dat individuen met een Marokkaanse herkomst het meest verschillen van de Belgische referentiegroep die een score van 7.26 toont. De Marokkaanse herkomst toont een hogere score (+1.68), wat wil zeggen dat personen van Marokkaanse herkomst positiever staan tegenover herkomstdiversiteit dan personen van Belgische herkomst.

Personen van Afghaanse herkomst hebben na de Marokkaanse herkomstgroep de meest positieve houding ten opzichte van herkomstdiversiteit (+1.24). Individen van Congolese en Roemeense herkomst hebben ook een significant positievere houding vergeleken met de Belgische

referentiegroep, hoewel hun verschil iets minder uitgesproken is (+0.81 en 0.73, respectievelijk). Personen van Turkse herkomst geven een licht positievere attitude aan (+0.38) in vergelijking met de Belgische herkomstgroep. Daartegenover staat dat personen van Poolse herkomst een significant negatievere houding aannemen ten opzichte van herkomstdiversiteit, met scores die 0.25 punten lager liggen dan die van de Belgische referentiegroep.

Figuur 6: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van herkomstdiversiteit voor de verschillende herkomstgroepen.

In het vervolg van onze analyse hebben we de herkomstgroepen verder gedifferentieerd door te kijken naar generaties, namelijk de eerste generatie en de tweede generatie (**Herkomst_Generatie**). Deze aanpak heeft ons in staat gesteld om diepere inzichten te verwerven over de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit binnen verschillende generaties.

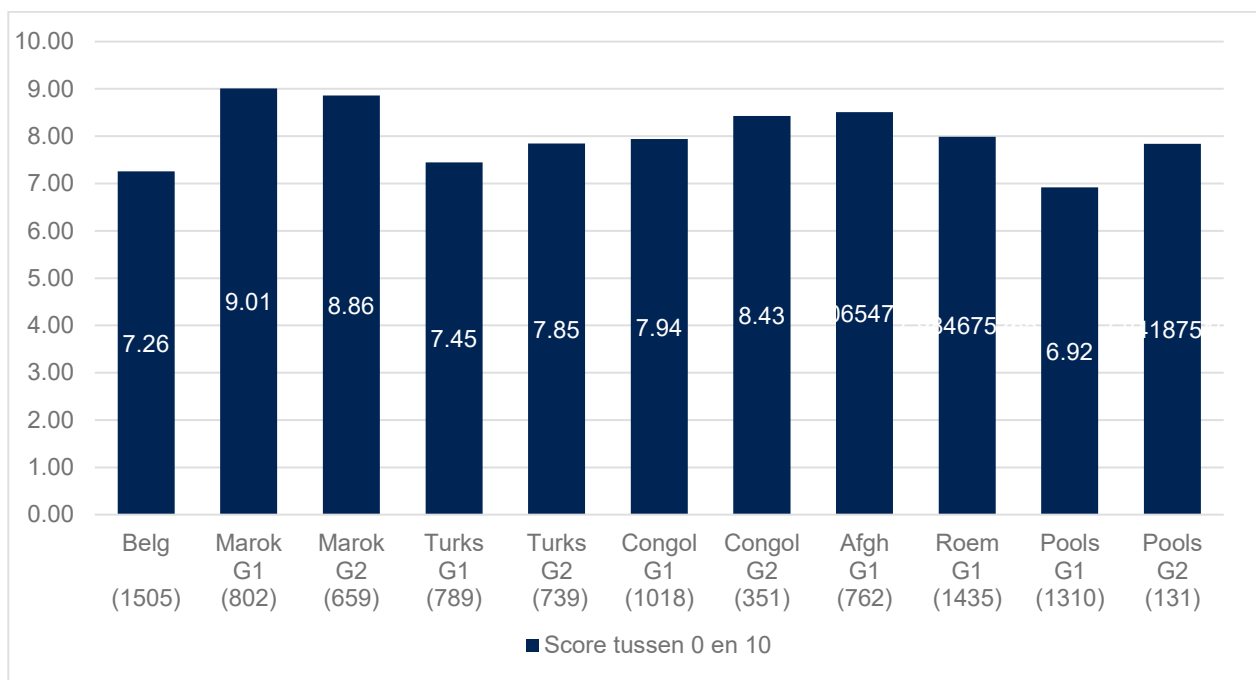
Onze bevindingen tonen aan dat, zowel de eerste als de tweede generatie van elke herkomstgroep, significant verschillend blijven van de Belgische herkomstgroep. Een opvallende bevinding is de verandering in houding bij de Poolse herkomstgroep. Hoewel we eerder zagen dat de Poolse herkomstgroep de negatiefste houding heeft ten opzichte van herkomstdiversiteit in vergelijking met de Belgische herkomstgroep, geldt deze bevinding uitsluitend voor de eerste generatie Poolse herkomst. De tweede generatie Poolse herkomst vertoont daarentegen een positievere houding ten opzichte van zowel de Belgische herkomstgroep als hun eigen eerste generatie.

De Marokkaanse herkomstgroep blijft de positiefste houding ten opzichte van herkomstdiversiteit hebben, waarbij zowel de eerste als tweede generatie een significante positievere houding hebben dan de Belgische herkomstgroep.

Om verder inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen generaties binnen elke herkomstgroep, is een reeks t-tests uitgevoerd⁵. Deze tests vergelijken de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit tussen de eerste en tweede generatie binnen elke herkomstgroep. Uit deze analyses blijkt dat de

⁵ Er is een onafhankelijke t-test gebruikt om de gemiddelden van twee onafhankelijke groepen (eerste en tweede generatie) te vergelijken om te bepalen of er een significant verschil is tussen de groepen. Vanwege de kleine steekproefomvang van de tweede generatie binnen de Afghaanse (n=19) en Roemeense (n=22) herkomstgroepen, zijn deze groepen niet meegenomen in deze analyse.

tweede generatie significant positiever staat tegenover herkomstdiversiteit dan de eerste generatie binnen de Turkse, Congolesse en Poolse herkomstgroepen.

Figuur 7: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van herkomstdiversiteit voor de verschillende herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie: G1= eerste generatie, G2 = tweede generatie). Tussen haakjes wordt de steekproefgrootte van elke groep meegegeven.

In de uitgebreide lineaire regressieanalyse hebben we herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie) en achtergrondkenmerken gecombineerd om te begrijpen of de verschillen in houding ten opzichte van herkomstdiversiteit blijven bestaan. Individuen van Marokkaanse en Congolesse herkomst staan, ongeacht hun generatie, positiever ten opzichte van herkomstdiversiteit dan de Belgische referentiegroep, zelfs na correctie voor andere factoren. Ook tweede generatie personen van Turkse en Poolse herkomst, alsook eerste generatie personen van Afghaanse en Roemeense herkomst, vertonen positievere houdingen. De eerste generatie Poolse herkomst blijft negatiever tegenover het hebben van burens van verschillende herkomstgroepen dan de Belgische herkomstgroep. Een nieuwe bevinding is dat, na controle voor andere factoren, de Turkse eerste generatie een negatievere houding heeft dan de Belgische herkomstgroep.⁶

Verder blijkt **geslacht** een rol te spelen, waarbij vrouwen over het algemeen positiever zijn dan mannen. Ook De Boom et al (2023) gaf eerder aan dat vrouwen positiever zijn over herkomstdiversiteit (uitgedrukt als een diverse samenleving met verschillende culturen) dan mannen.

Het **opleidingsniveau** is een sterke voorspeller; hoger opgeleiden zijn over het algemeen positiever ten opzichte van herkomstdiversiteit dan laagopgeleiden. Tevens hangt beter **rondkomen met het inkomen** samen met een positievere houding. Ook volgens De Koster en De Waal (2014) is het opleidingsniveau een belangrijke voorspeller van weerstand: hoger opgeleiden voelen zich minder bedreigd in een diverse samenleving en ervaren daardoor minder culturele dreiging. Bovendien blijken zij gemiddeld genomen minder negatieve opvattingen te hebben over andere etnische groepen dan lager opgeleiden (Glaser, 2001).

⁶ De tweede generatie van de Afghaanse en Roemeense herkomstgroep verschillen eveneens niet significant van de Belgische herkomstgroep. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de steekproefomvang voor de tweede generatie binnen de Afghaanse herkomstgroep (n=22) en Roemeense herkomstgroep (n=19) beperkt is.

Het **hebben van minstens 1 negatieve ervaring** omwille van huidskleur, geloof of herkomst heeft daarentegen een negatieve associatie met de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Een betere **kennis van het Nederlands** hangt ook samen met een negatievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit⁷.

Een jongere **leeftijd** is geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Personen die in centrumsteden **wonen** (exclusief Antwerpen en Gent) hebben een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit dan diegene die wonen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Daarentegen hebben personen die wonen in Antwerpen of Gent de negatiefste houding.

De mate van praktiserend gelovig zijn heeft deze keer geen significante associatie met de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit wanneer we over de herkomstgroepen heen kijken.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

Nu bekijken we de interactie-effecten tussen herkomstgroepen en achtergrondkenmerken die ons meer inzicht kunnen geven in de dynamiek rondom houdingen ten opzichte van herkomstdiversiteit. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Belgische herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit als bij de Belgische herkomstgroep.

Bij de Belgische herkomstgroep is het hebben van minstens 5 **vrienden van een andere herkomstgroep** en het hebben van **buurtcontacten van een andere herkomstgroep** gerelateerd aan een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Bij de andere herkomstgroepen zien we geen significant verschil bij het effect van het hebben van buurtcontacten van een andere herkomstgroep. Wat betreft het hebben van vrienden van een andere herkomstgroep zien we wel duidelijke significante verschillen. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen is er een veel zwakkere positieve associatie tussen het hebben van vrienden van een andere herkomstgroep en de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Daarentegen zien we dat wel **vrienden hebben van Belgische herkomst** samenhangt met een negatievere houding bij de Belgische herkomstgroep. Bij de Marokkaanse, Afghaanse en Roemeense herkomstgroepen wordt dit verband sterk verzwakt en is er geen duidelijke relatie meer.

Bovendien zien we bij de Belgische herkomstgroep dat personen die **ouder zijn** een negatievere houding hebben ten opzichte van herkomstdiversiteit. Dit patroon zien we niet bij alle andere herkomstgroepen.

We zagen geen duidelijke verband met de **mate van praktiserend gelovig zijn** over de herkomstgroepen heen. Echter, binnen de Marokkaanse en Afghaanse herkomstgroepen is dit kenmerk wel belangrijk, waarbij meer praktiserend gelovig zijn samenhangt met een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Bij de Belgische herkomstgroep is een betere **kennis van het Nederlands** geassocieerd met een negatievere houding rond herkomstdiversiteit. Bij de Congolese herkomstgroep is er geen verband tussen de kennis van het Nederlands en de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Bij de Turkse herkomstgroep zien we ook een verandering tegenover de Belgische herkomstgroep; hier is een betere kennis van het Nederlands geassocieerd met een positievere houding.

Wat betreft de **verstedelijkingsgraad**, is het interessant om te zien dat wonen in Brussel geen duidelijk verband toont met houding bij de Belgische herkomstgroep, terwijl personen van

⁷ In de sectie over bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen merken we op dat dit effect vooral voor personen van Belgische herkomst geldt.

Marokkaanse en Afghaanse herkomst die wonen in Brussel een negatievere houding hebben dan diegene die wonen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Opvallend is ook voor personen van Belgische herkomst die wonen in Antwerpen/Gent er geen verband is met hun houding ten opzichte van herkomstdiversiteit, terwijl personen van Turkse, Congolese en Roemeense herkomst die wonen in Antwerpen/Gent wel een negatievere houding hebben dan diegene in Vlaanderen exclusief centrumsteden. Tenslotte hebben personen van Belgische herkomst in de overige centrumsteden een licht positievere houding, maar hebben personen van Marokkaanse herkomst daar een negatievere houding in vergelijking met Vlaanderen exclusief centrumsteden.

Profielen

Bij de beslissingsboomanalyses binnen verschillende herkomstgroepen hebben we profielen en cruciale differentiërende factoren geïdentificeerd die de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit weerspiegelen.

Bij de *Belgische herkomstgroep* is leeftijd de meest onderscheidende variabele. Jongeren van 28 jaar of jonger tonen een positievere houding (gemiddelde 8.23), terwijl individuen ouder dan 48 een minder positieve houding vertonen (6.79). Daarnaast blijkt dat het hebben van vrienden van verschillende herkomstgroepen samenhangt met een positievere houding, wat consistent is met eerdere regressieresultaten.

In de *Marokkaanse herkomstgroep* is de mate van praktiserend gelovig zijn een bepalende factor, waarbij meer praktiserend gelovig zijn samengaat met een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Dit is in lijn met de resultaten van de regressieanalyse. In vergelijking met andere groepen zijn er minder differentiërende kenmerken zichtbaar.

Voor de *Turkse herkomstgroep* is het aantal jaren dat men in België woont belangrijk. Personen die langer dan 42 jaar in het land zijn of hier geboren zijn, zijn positiever ten opzichte van herkomstdiversiteit. Dit wordt versterkt als ze minstens 5 vrienden van andere herkomst hebben en hoger opgeleid zijn.

Bij de *Congolese herkomstgroep* zien we dat de tweede generatie een positievere houding (8.43) heeft dan de eerste generatie (7.94). Voor de eerste generatie hangt het gebrek aan buurtcontacten met mensen van een andere herkomst (niet de Congolese of Belgische herkomst) samen met een minder positieve houding.

De *Afghaanse herkomstgroep* laat zien dat we verschillend houdingen zien bij verschillende mate van praktiserend gelovig zijn, met de positiefste houding bij een meer praktiserend gelovig zijn en minstens vijf vrienden van dezelfde herkomst.

In de *Roemeense herkomstgroep* speelt de woonplaats een significante rol. Een positievere houding komt veelal voor in Brussel en overige centrumsteden, terwijl een negatievere houding zichtbaar is in Antwerpen/Gent. Binnen de eerste groep is de positieve houding sterker als men financieel rond kan komen.

Ten slotte, binnen de *Poolse herkomstgroep*, zien we een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit bij de tweede generatie, vooral als zij hoger opgeleid zijn. De eerste generatie heeft een negatievere houding, vooral als men geen vrienden van andere herkomst heeft.

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze houding bij beide meetmomenten.

Uit de analyse blijkt dat er in 2022 een positievere houding is ten opzichte van herkomstdiversiteit dan in 2017, wat aangeeft dat tijd een significante factor is.

Wat betreft geslacht, zien we dat de houding positiever wordt zowel bij mannen als bij vrouwen. Een invloed van tijd is verder zichtbaar bij hoger opgeleiden, die een positievere houding hebben in 2022 dan in 2017.

Een ander inzicht is het effect van leeftijd. Oudere respondenten zijn negatiever ten opzichte van herkomstdiversiteit dan jongere respondenten. In 2022 is het verschil in houding tussen oudere en jongere respondenten sterker dan in 2017.

In **Appendix C: Houding ten opzichte van herkomstdiversiteit** kunnen visuele weergaves gevonden worden van de effecten van achtergrondkenmerken op de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Effecten die hier nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken. Ook alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses zijn gekomen, samen met staafdiagrammen voor de verschillende profielen die de gemiddelde houding ten opzichte van herkomstdiversiteit weergeven, kunnen in deze appendix worden teruggevonden.

4.4 Houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur

Overkoepelende bevindingen:

- Personen van de Belgische herkomst zijn het minst eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen. Wel is er een verschil naar verstedelijkingsgraad. Personen van Belgische herkomst die in Antwerpen/Gent of een andere centrumstad wonen zijn positiever ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur dan personen die in Vlaanderen exclusief centrumsteden wonen. Personen van Marokkaanse en Turkse herkomst zijn het meest eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur.
- Leeftijd blijkt de belangrijkste factor te zijn in de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen: de oudere respondenten zijn het minder eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur dan de jongere respondenten.
- Meer praktiserend gelovig zijn gaat gepaard met een grotere eensgezindheid over het kunnen behouden van de eigen cultuur.
- Respondenten die vrienden of buurtcontacten hebben van een andere herkomst, staan positiever ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.
- Omgekeerd geldt dat respondenten die vrienden of buurtcontacten van Belgische herkomst hebben, negatiever staan ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.
- In 2022 is men het gemiddeld meer eens dat personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen hun eigen cultuur moeten kunnen behouden dan in 2017.

In dit hoofdstuk onderzoeken we de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, onder verschillende herkomstgroepen in België. Het centrale punt van deze studie is om te begrijpen in hoeverre achtergrondkenmerken zoals leeftijd, kennis van het Nederlands of mate van praktiserend gelovig zijn verband houden met de opvattingen over culturele instandhouding. Daarnaast kijken we naar hoe deze attitudes verschillen tussen 2017 en 2022.

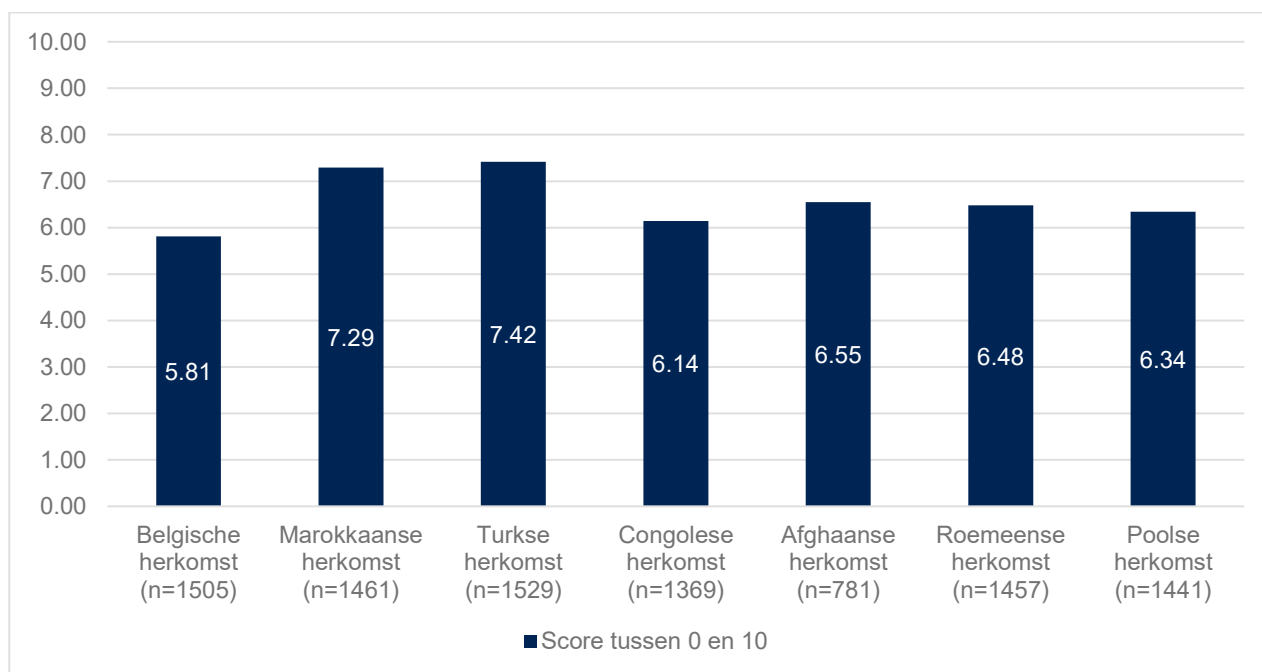
Onze afhankelijke variabele, 'Houding ten opzichte van het kunnen behoud en van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen', is een index waarmee we de houding van individuen kunnen meten. Deze index is samengesteld op basis van twee vragen: (1) *'Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten thuis hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.'* en (2) *'Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden'*. Personen die een hogere index vertonen zijn het dus meer eens dat mensen hun eigen cultuur moeten kunnen behouden.

Door deze gerichte vragen te combineren, krijgen we inzicht in de houding ten opzichte van het kunnen behouden van culturele identiteit. Het onderzoek tracht ook te beantwoorden hoe deze percepties geëvolueerd zijn in de tijd. Deze paper biedt daarmee niet alleen inzichten in de individuele attitudes, maar geeft ook een breder beeld van hoe culturele diversiteit wordt ervaren in de Belgische samenleving.

Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

Uit de resultaten blijkt dat individuen van alle herkomstgroepen een hogere score hebben op de index van cultureel behoud ten opzichte van de Belgische referentiegroep. Dit betekent dat zij gemiddeld genomen het meer eens zijn met het idee van het kunnen behouden van de eigen cultuur thuis en in sociale omgevingen door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen.

De specifieke schattingen tonen aan dat mensen van Turkse herkomst een indexverschil van 1.61 laten zien met de Belgische herkomstgroep, terwijl dit verschil voor Marokkaanse, Afghaanse, Roemeense, Poolse en Congolese herkomst respectievelijk 1.48, 0.74, 0.67, 0.53 en 0.34 bedraagt. Alle gevonden coëfficiënten zijn statistisch significant. Deze cijfers suggereren dat er duidelijke verschillen zijn in de mate van eensgezindheid over het kunnen behouden van de eigen cultuur tussen de verschillende herkomstgroepen. Eerder werd ook aangetoond dat personen van Turkse, Marokkaanse en Poolse herkomst zich vaak (heel) sterk met hun herkomstgroep identificeren (De Boom et al. 2023).

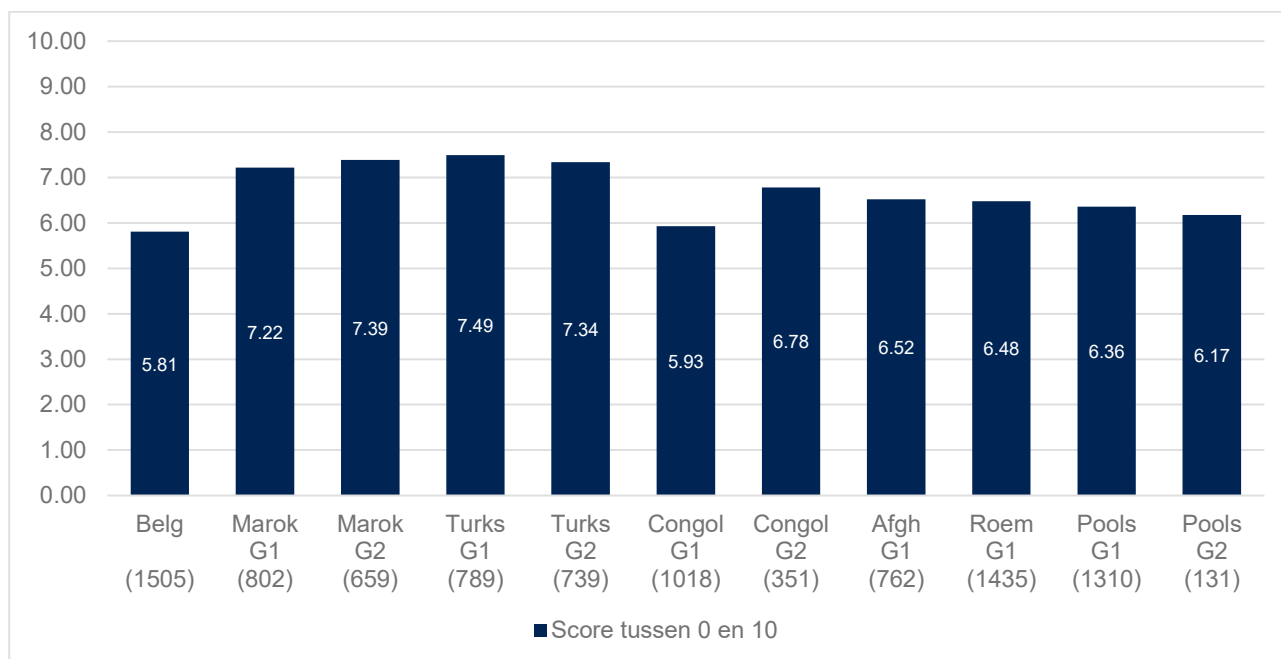

Figuur 8: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur voor de verschillende herkomstgroepen.

Vervolgens analyseren we de generatieverschillen binnen de herkomstgroepen aan de hand van een regressie waarin uitsluitend het kenmerk **Herkomst_Generatie** is opgenomen. De Belgische herkomstgroep dient hierbij opnieuw als referentiecategorie.

De herkomstgroepen blijven, ongeacht generatie, significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, waarbij ze doorgaans positievere houdingen vertonen. Een uitzondering vormt de eerste generatie van Congolese herkomst, wiens houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur gemiddeld nauwelijks verschilt van die van de Belgische herkomstgroep. Dit impliceert dat de tweede generatie Congolezen een positievere houding aanneemt ten aanzien van het kunnen behouden van de eigen cultuur dan de eerste generatie.

Om verder inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen generaties binnen elke herkomstgroep, is een reeks t-tests uitgevoerd. Deze tests vergelijken de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur tussen de eerste en tweede generatie binnen elke herkomstgroep. Uit deze analyses blijkt dat de tweede generatie enkel binnen de Congolese herkomstgroep significant positiever staat tegenover het kunnen behouden van de eigen cultuur dan de eerste generatie.⁸

Figuur 9: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur voor de verschillende herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie: G1= eerste generatie, G2 = tweede generatie). Tussen haakjes wordt de steekproefgrootte van elke groep meegegeven.

In deze sectie van de paper presenteren we de resultaten van een meer uitgebreide lineaire regressieanalyse, waarin naast herkomstgroep (opgesplitst per generatie) ook verschillende achtergrondkenmerken in beschouwing worden genomen om het belang van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen te verklaren.

Na controle voor achtergrondkenmerken constateren we dat de verschillen tussen de herkomstgroepen en de Belgische herkomstgroep niet meer significant zijn voor alle groepen, wat wijst op de invloed van andere factoren. Specifiek zien we dat voor eerste- en tweede-**generatie** individuen van Marokkaanse en Turkse herkomst het belang van het kunnen behouden van de eigen cultuur statistisch significant blijft en dus nog altijd hoger is dan bij de Belgische referentiegroep. Verder zien we dat de tweede generatie van Congolese herkomst nog altijd positiever is over het moeten kunnen behouden van de eigen cultuur dan de Belgische herkomstgroep, maar nu blijkt ook dat de houding over het kunnen behouden van de eigen cultuur bij de eerste generatie van Congolese herkomst significant minder positief is dan de Belgische referentiegroep. Dit was nog niet het geval wanneer andere achtergrondkenmerken nog niet in beschouwing werden genomen.

Voor de eerste van personen van Roemeense en Poolse herkomst zien we geen significant verschil meer met de Belgische referentiegroep, wat laat zien dat de oorspronkelijke waargenomen verschillen kunnen worden verklaard door andere factoren.

⁸ Vanwege de kleine steekproefomvang van de tweede generatie binnen de Afghaanse (n=19) en Roemeense (n=22) herkomstgroepen, zijn deze groepen niet meegenomen in deze analyse.

Bij de achtergrondkenmerken zien we dat het **geslacht** een significante associatie heeft; vrouwen scoren gemiddeld hoger in wat betreft het moeten kunnen behouden van de eigen cultuur dan mannen. Ook in de studie door De Boom et al. (2023) uitgevoerd in Nederland werd aangetoond dat vrouwen zich vaker (heel) sterk lijken te identificeren met de eigen herkomstgroep dan mannen, wat zou kunnen wijzen op een belang van het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Ook blijkt **opleidingsniveau** een belangrijke factor te zijn; middenopgeleiden zijn het minder eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur dan laagopgeleiden.

Respondenten die **inburgering** gevolgd hebben geven minder vaak aan dat mensen die zich vanuit het buitenland in België vestigen hun eigen cultuur zouden moeten kunnen behouden dan mensen die geen inburgering gevolgd hebben.

Factoren zoals **leeftijd** en kennis van het **Frans** hebben een negatieve associatie met de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur: een hogere leeftijd en een betere kennis van het Frans hangen samen met een negatievere houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Omgekeerd dragen **financiële zekerheid**, meer **praktiserend gelovig** zijn en een stijgend **aantal jaren in België** bij tot een positievere houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Verstedelijingsgraad blijkt over de herkomstgroepen heen weinig samenhang te hebben met de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Deze bevindingen geven aan dat naast herkomst ook persoonlijke en sociaaleconomische factoren een aanzienlijke rol spelen in culturele attitudes.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken die geassocieerd zijn met de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur is beschikbaar in **Appendix D: Houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur**. Achtergrondkenmerken die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In deze sectie onderzoeken we de interactie-effecten tussen herkomstgroepen en verschillende achtergrondkenmerken, en hoe deze samenhangen met de mate waarin men het eens is met het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen. Dit biedt een dieper inzicht in hoe de invloed van bepaalde variabelen kan verschillen tussen herkomstgroepen. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Belgische herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur als bij de Belgische herkomstgroep.

Als we kijken naar de **verstedelijingsgraad** zien we dat personen van Belgische herkomst die in Antwerpen/Gent of de overige centrumsteden wonen het meer eens zijn met het kunnen behouden van de eigen cultuur in vergelijking met personen van Belgische herkomst wonend in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Bij personen van buitenlandse herkomst is dit omgekeerd: personen van buitenlandse herkomst wonend in Antwerpen/Gent zijn het minder eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur dan personen wonend in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. In de overige centrumsteden is dit effect enkel zichtbaar voor de Congolese en Poolse herkomstgroepen, personen van die herkomstgroepen die in de overige centrumsteden wonen zijn het minder eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur dan personen wonend in Vlaanderen exclusief de centrumsteden.

In Brussel zien we dan weer geen verschil voor de Belgische referentiegroep ten opzichte van Vlaanderen exclusief de centrumsteden, terwijl personen van Congolese herkomst wonend in

Brussel minder positief zijn over het kunnen behouden van de eigen cultuur dan personen die wonen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden.

Verder blijkt dat **opleidingsniveau** voor enkele herkomstgroepen een negatief verband vertoont met de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur. Zo zien we voor de Belgische herkomstgroep dat hoogopgeleiden het kunnen behouden van de eigen cultuur belangrijker vinden dan laagopgeleiden, maar zien we voor de Turkse, Congolese, Roemeense en Poolse herkomstgroepen het omgekeerde effect. Daar zien we dus dat hoogopgeleiden minder belang hechten aan het kunnen behouden van de eigen cultuur. Ook voor de middenopgeleiden van Congolese herkomst zien we hetzelfde effect, dat hun houding minder positief is ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur dan laagopgeleiden.

Sociale contacten spelen ook een belangrijke rol; voor de Belgische herkomstgroep hangt het hebben van **Belgische buurtcontacten** of minstens 5 **vrienden** van **Belgische** herkomst negatief samen met de opvatting dat de eigen cultuur moet kunnen behouden blijven. Voor alle andere herkomstgroepen zien we geen significant verschil met de Belgische herkomstgroep. Daarentegen, het hebben van **buurtcontacten of vrienden** van een **andere herkomst** vertoont voor de Belgische herkomstgroep een positieve samenhang met het kunnen behouden van de eigen cultuur. Voor alle andere herkomstgroepen zien we ook hier geen significant verschil met de Belgische herkomstgroep en kunnen we dus een gelijkaardige conclusie trekken.

Het hebben van **buurtcontacten** van de **eigen herkomst** is voor de Marokkaanse referentiegroep positief geassocieerd met het moeten kunnen behouden van de eigen cultuur. Bij de andere buitenlandse herkomstgroepen is er geen significant verschil met de Marokkaanse herkomstgroep.

Daarnaast zien we dat voor de Belgische referentiegroep er een verband is tussen respondenten die **ouder** zijn en het minder eens zijn met het kunnen behouden van de eigen cultuur. Hetzelfde verband zagen we over de herkomstgroepen heen. Bij de Marokkaanse herkomst echter zijn oudere respondenten net positiever over het kunnen behouden van de eigen cultuur dan jongere respondenten.

Voor de Belgische referentiegroep is er een positief verband tussen het beter **rondkomen** met het **inkomen** en de houding dat personen die in België komen wonen hun eigen cultuur moeten kunnen behouden. Voor de Turkse, Poolse en Afghaanse herkomst is dit verband er niet.

Tot slot laat onze analyse zien dat er binnen de Belgische herkomstgroep geen verband is tussen de mate van **praktiserend gelovig zijn** en het belang voor het kunnen behouden van de eigen cultuur. Dit verband is wel terug te vinden bij de Marokkaanse, Turkse en Afghaanse herkomstgroepen, waar meer praktiserend gelovig zijn correleert met een grotere eensgezindheid over van het kunnen behouden van de eigen cultuur. Ook in de studie door de Adam & Torrekens (2015) werd vastgesteld dat er een samenhang bestaat tussen een sterke religieuze identiteit en een identificering met het herkomstland bij personen met een Marokkaanse en Turkse herkomst. Als men bijvoorbeeld van oordeel was dat zijn/haar religieuze overtuiging de afgelopen jaren was versterkt, dan gaf men meer kans om zich eerder Marokkaan of Turk te voelen dan Belg. Ook een nauwgezet toepassen van verschillende religieuze praktijken verhoogde de waarschijnlijkheid om zich eerder met het land van herkomst dan met België te identificeren.

De diversiteit van deze interacties toont aan dat de invloed van achtergrondkenmerken varieert tussen verschillende herkomstgroepen.

Een visuele weergave van de interactie-effecten die geassocieerd zijn met de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur is beschikbaar in **Appendix D: Houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur**. Effecten die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Profielen

In deze sectie van de paper onderzoeken we de resultaten van de beslissingsboomanalyse die per herkomstgroep dieper ingaat op de profielen met verschillende mate van belang van het kunnen

behouden van de eigen cultuur door personen van buitenslandse herkomst die in België komen wonen.

Bij de *Belgische* herkomstgroep zien we dat jonge personen het meer eens zijn met het kunnen behouden van de eigen cultuur (6.73) op de indexschaal, en dat dit nog versterkt wordt bij vrouwen. Oudere personen hebben een minder positieve houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen (buitenlandse) cultuur (5.53).

Bij personen van de *Marokkaanse* herkomstgroep vinden de meest praktiserend gelovigen het kunnen behouden van de eigen cultuur het belangrijkste (7.43). Laag praktiserend gelovigen zijn het minder eens, met een gemiddelde van 6.75, wat nog vermindert bij de eerste generatie (6.29).

Bij de *Turkse* herkomstgroep zijn de meest praktiserend gelovigen het meest eens met het kunnen behouden van de eigen cultuur (7.87), wat nog stijgt bij mensen die aan het werk zijn (8.21). Laag praktiserend gelovigen hechten minder belang aan het kunnen behouden van de eigen cultuur, met een gemiddelde van 6.3, wat nog daalt bij personen die geen buurtcontacten hebben (5.88).

Bij personen van de *Congolese* herkomst zien we dat jongeren van minder dan 18 jaar het meeste eens zijn met het kunnen behouden van de eigen cultuur (7.17). Vanaf de leeftijd van 32 jaar daalt de eensgezindheid aanzienlijk (5.80).

Ook bij personen van de *Afghaanse* herkomst zien we een hogere eensgezindheid over het kunnen behouden van de eigen cultuur bij jongeren (7.40). Vanaf de leeftijd van 26 jaar daalt dit belang aanzienlijk (6.38) en deze is de laagste bij personen van meer dan 26 jaar die minder dan 5 vrienden van eigen herkomst hebben (6.03).

Laagopgeleide personen van *Roemeense* herkomst zijn het meest positief (6.95) over het kunnen behouden van de eigen cultuur voor personen die vanuit het buitenland in België zijn komen wonen. Deze score wordt nog verhoogd tot 7.45 als ze buurtcontacten van eigen herkomst hebben en aangeven minstens 5 vrienden van een andere herkomst te hebben. Personen die laagopgeleid zijn, zijn het minste positief over het kunnen behouden van de eigen cultuur (6.11).

Tenslotte, bij de *Poolse* herkomstgroep zorgt het hebben van vrienden van Belgische herkomst voor een onderscheid. Personen met minder dan 5 vrienden van Belgische herkomst vinden het kunnen behouden van de eigen cultuur belangrijker (6.58) dan personen die minstens 5 vrienden van Belgische herkomst hebben (6.21).

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze houding bij beide meetmomenten.

Allereerst is het belangrijk op te merken dat de tijd zelf een significante factor is: in 2022 is men het gemiddeld meer eens dat personen hun eigen cultuur moeten kunnen behouden dan in 2017. Het toevoegen van een tijdsvariabele onthult enkele dynamische veranderingen in de invloed van achtergrondkenmerken tussen deze jaren.

Als we kijken naar de verschillende **generaties** zien we voor personen van de Marokkaanse herkomst dat beide generaties (de tweede meer dan de eerste) in 2017 een hogere mate van eensgezindheid vertonen met het kunnen behouden van de eigen cultuur dan de Belgische referentiegroep. Deze positieve associatie lijkt nog te zijn versterkt in 2022, voor zowel de eerste als de tweede generatie. Voor de Congolese herkomst zien we dat, hoewel in 2017 de eerste generatie minder belang hechtte aan het kunnen behouden van de eigen cultuur dan de Belgische referentiegroep, dat verband in 2022 omgekeerd is en dat zij toch iets positiever staan ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur dan in 2017. Ook personen van de tweede generatie van Congolese herkomst zijn in 2022 positiever dan in 2017 omtrent het kunnen behouden van de eigen cultuur. Personen van Roemeense herkomst van zowel de eerste als tweede generatie

(hoewel de tweede iets meer) zijn het er in 2022 meer mee eens dat de eigen cultuur moet kunnen behouden blijven, terwijl deze eensgezindheid niet significant verschilde van de Belgische herkomst in 2017. Voor de eerste generatie van Poolse herkomst zien we in 2017 geen verschil met de Belgische referentiegroep, terwijl er in 2022 wel een significant positief verband te zien is.

Verder vertoont de tijd een negatieve invloed op het belang van het kunnen behouden van de eigen cultuur voor mensen die geen **opleiding** hebben afgerond. In 2017 zagen we geen significant verband, terwijl personen in 2022 die geen opleiding hebben afgerond een minder positieve houding hebben ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen die zich vanuit het buitenland in België komen vestigen.

Tenslotte zien we voor **leeftijd**, dat in 2017 oudere respondenten het minder eens zijn met het kunnen behouden van de eigen cultuur dan jongere respondenten. In 2022 wordt dit verband nog lichtjes versterkt.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken die een verschillend effect hebben in 2017 ten opzichte van 2022 wordt weergegeven in **Appendix D: Houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur**. Effecten die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

4.5 Houding ten opzichte van ander geloof

Overkoepelende bevindingen:

- Personen van Belgische en Poolse herkomst tonen over het algemeen een negatievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen, terwijl de Roemeense herkomstsgroep de meest positieve houding vertoont.
- Hoger opgeleiden en vrouwen staan meer open voor andere geloofsovertuigingen.
- Het hebben van vrienden en/of buurtcontacten van een andere herkomst draagt significant bij aan een positievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen, vooral bij de Belgische herkomstsgroep.
- De mate van praktiserend gelovig zijn heeft een wisselend effect. Bij de Belgische herkomstsgroep is meer praktiserend gelovig zijn geassocieerd met een positievere houding, terwijl bij de niet-EU herkomstsgroepen (Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomst) meer praktiserend gelovig zijn, geassocieerd is met een negatievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen.
- In 2022 is er een positievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen dan in 2017.

In deze sectie onderzoeken we de houding ten opzichte van personen met een ander geloof in België. We zullen ingaan op de vraag hoe de houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen varieert aan de hand van achtergrondkenmerken en gaan na of er sprake is van een evolutie over tijd.

De afhankelijke variabele in deze studie is een samengestelde index die de houding ten opzichte van mensen met andere geloofsovertuigingen meet. Deze index is ontwikkeld op basis van drie belangrijke stellingen. De eerste stelling luidt: (1) **Ik heb evenveel respect voor mensen met een ander geloof als voor mensen van mijn eigen geloof**, en weegt voor de helft mee in de index. Daarnaast zijn er twee afzonderlijke vragen: (2) **Ik zou het oké vinden als mijn dochter een partner zou hebben van een ander geloof**, en (3) **Ik zou het oké vinden als mijn zoon een partner zou hebben van een ander geloof**, die elk voor een vierde bijdragen aan de index. Deze samengestelde index heeft een 10-puntenschaal, wat een breed spectrum van houdingen mogelijk maakt: van weinig positief tot heel positief.

Door middel van deze analyse hopen we meer inzicht te verkrijgen in de factoren die van invloed zijn op de houding ten opzichte van ander geloof en hoe deze positief of negatief verschillen tussen de meting in 2017 en deze van 2022.

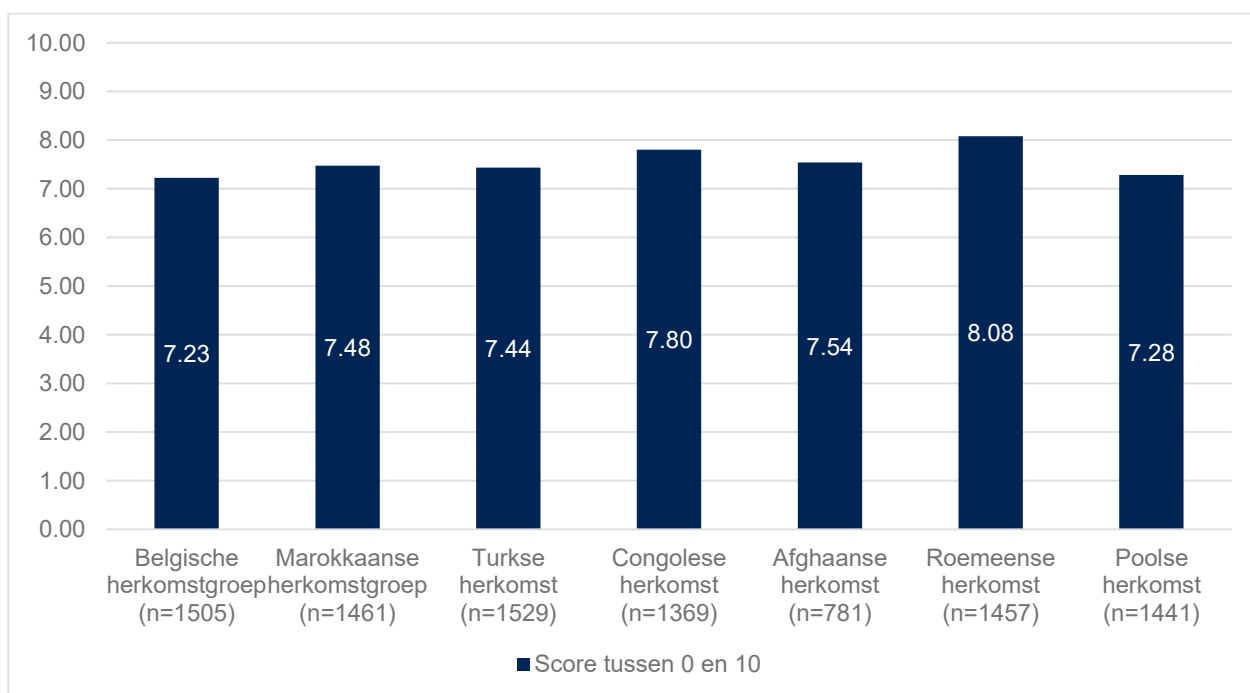
Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

In deze sectie van de paper analyseren we de resultaten van een lineaire regressieanalyse die de relatie onderzoekt tussen herkomstgroep en houding ten opzichte van mensen met een ander geloof. De 'Belgische herkomst' is hier de referentiecategorie.

Wat het meest opvalt, is dat mensen van Roemeense herkomst een aanzienlijk positievere houding hebben ten opzichte van individuen met een ander geloof (gemiddeld 8.08 op de index). Dicht daarbij staan mensen van Congolese herkomst (7.80), die ook een positievere houding hebben dan de Belgische herkomstgroep.

Mensen van Afghaanse, Marokkaanse en Turkse herkomst hebben ook een positievere houding dan de Belgische herkomstgroep, met een score van respectievelijk 7.54, 7.48 en 7.44. Hun houding is dus wel minder positief dan die van de Roemeense en Congolese herkomstgroepen. Ook Maliepaard & Gijsberts (2012) toonde eerder aan dat trouwen binnen de eigen groep belangrijk blijft voor moslims waaronder personen van Turkse, Marokkaanse en Afghaanse herkomst. Verder komen interetnische huwelijken bij personen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond nog ongeveer even weinig voor in 2016 als in 2001 (minder dan 10%) (Huijnk & Andriessen 2016).

De Poolse herkomstgroep toont geen significant verschil ten opzichte van de Belgische herkomstgroep. Hun houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen is vrijwel gelijk aan die van mensen met een Belgische herkomst. De houding van deze twee herkomstgroepen is dus het minst positief van de zeven herkomstgroepen.

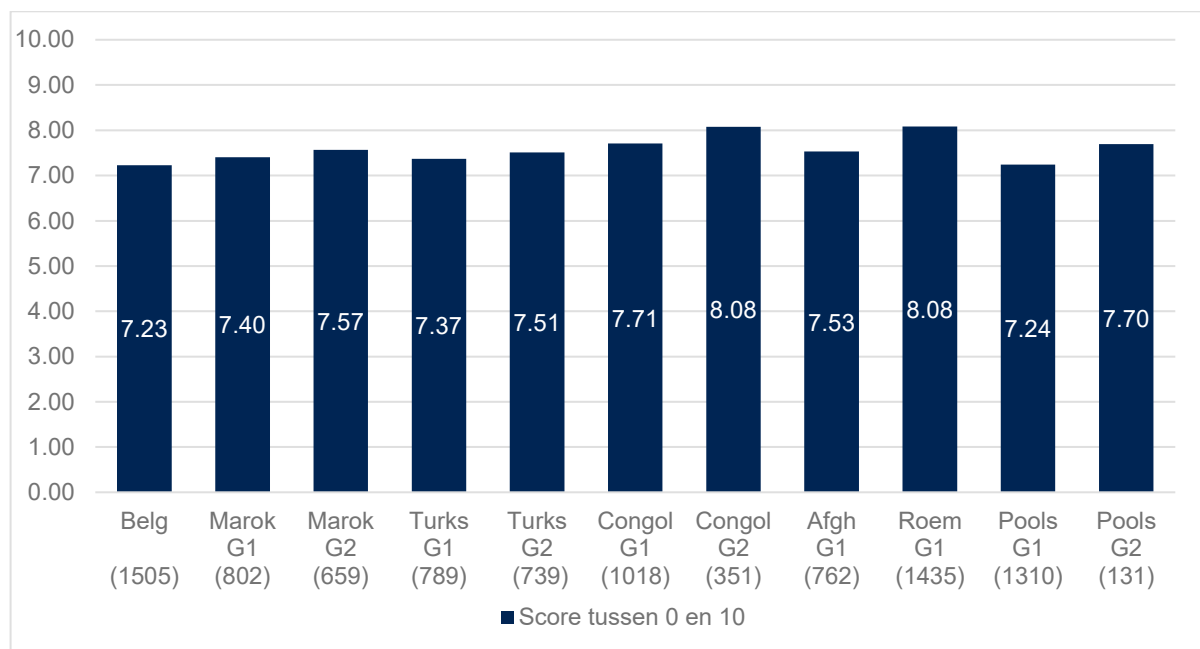
Figuur 10: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van een ander geloof voor de verschillende herkomstgroepen.

Vervolgens analyseren we generatieverschillen binnen de herkomstgroepen. Hiertoe is een regressieanalyse uitgevoerd met enkel het kenmerk **Herkomst_Generatie**. De Belgische herkomstgroep dient opnieuw als referentiegroep.

Voor de Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomstgroepen kunnen dezelfde conclusies worden getrokken als in de voorgaande analyse. Zowel de eerste als de tweede generatie binnen deze groepen vertonen een significant positievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen dan de Belgische herkomstgroep.

Wanneer we de Poolse herkomstsgroep opsplitsen naar eerste en tweede generatie, blijkt dat de tweede generatie significant positiever is dan de Belgische herkomstsgroep, terwijl de eerste generatie geen significant verschil vertoont.⁹

Om verder inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen generaties binnen elke herkomstsgroep, is een reeks t-tests uitgevoerd¹⁰. Deze tests vergelijken de houding ten opzichte van ander geloof tussen de eerste en tweede generatie binnen elke herkomstsgroep. Uit deze analyses blijkt dat de tweede generatie significant positiever staat tegenover ander geloof dan de eerste generatie binnen de Marokkaanse, Congolesse en Poolse herkomstsgroepen.

Figuur 11: Gemiddelde score op de index rond houding ten opzichte van een ander geloof voor de verschillende herkomstsgroepen (opgesplitst naar generatie: G1= eerste generatie, G2 = tweede generatie). Tussen haakjes wordt de steekproefgrootte van elke groep meegegeven.

De uitgebreide lineaire regressieanalyse met extra achtergrondkenmerken toont aan dat de basisverschillen in houding ten opzichte van een ander geloof tussen herkomstsgroepen zichtbaar blijven. Een verschil is echter dat, na correctie voor deze achtergrondkenmerken, zowel de eerste als de tweede generatie van de Poolse herkomstsgroep geen significant verschil meer vertonen met de Belgische herkomstsgroep.

Sommige achtergrondkenmerken staan in verband met de houding ten opzichte van mensen met andere geloofsovertuigingen. Zo hebben **vrouwen** over het algemeen een positievere houding ten opzichte van een ander geloof dan mannen. Ook blijkt dat hoger **opgeleiden** een positievere houding hebben dan lager opgeleiden. Uit eerder onderzoek bleek ook al dat Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een hogere opleiding gemiddeld genomen iets positiever staan tegenover een huwelijk buiten de religieuze groep (Maliepaard & Gijsberts 2012).

Voor wat betreft **gezinssituatie** blijkt dat mensen met een partner en kinderen doorgaans een minder positieve houding hebben dan mensen in andere gezinssituaties.

⁹ De tweede generatie van de Afghaanse herkomstsgroep verschilt eveneens niet significant van de Belgische herkomstsgroep. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de steekproefomvang voor de tweede generatie binnen de Afghaanse herkomstsgroep beperkt is (n=22).

¹⁰ Er is een onafhankelijke t-test gebruikt om de gemiddelden van twee onafhankelijke groepen (eerste en tweede generatie) te vergelijken om te bepalen of er een significant verschil is tussen de groepen. Vanwege de kleine steekproefomvang van de tweede generatie binnen de Afghaanse (n=19) en Roemeense (n=22) herkomstsgroepen, zijn deze groepen niet meegenomen in deze analyse.

De **mate van praktiserend gelovig zijn** houdt verband met de houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen. Personen die meer praktiserend gelovig zijn, hebben over de herkomstgroepen heen een minder positieve houding.

De **kennis van de Nederlandse en Engelse taal** vertonen eveneens associaties. Goede kennis van het Nederlands gaat samen met een minder positieve houding. Echter, een grotere beheersing van de Engelse taal gaat samen met een positievere houding ten opzichte van personen met een ander geloof.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In een verdere stap van het onderzoek hebben we de interacties tussen herkomstgroepen en andere achtergrondkenmerken onderzocht, en dit biedt ons waardevolle inzichten in hoe deze factoren samen de houdingen ten opzichte van personen met een ander geloof vormen. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Belgische herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de houding ten opzichte van ander geloof als bij de Belgische herkomstgroep.

Wat opvalt, is dat voor personen van Belgische herkomst het **hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst** samenhangt met een minder positieve houding ten opzichte van personen met een ander geloof. Voor de Turkse, Congolese, Afghaanse en Roemeense herkomstgroepen blijkt het tegendeel: daar gaan Belgische buurtcontacten hebben samen met een positievere houding. Hetzelfde patroon zien we bij vriendschappen. Voor de Belgische herkomstgroep is het **hebben van vrienden van Belgische herkomst** geassocieerd met een minder positieve houding, terwijl voor de Marokkaanse, Turkse, Congolese, Afghaanse en Roemeense herkomstgroepen vriendschappen met mensen van Belgische herkomst juist geassocieerd zijn met een positievere houding ten opzichte van personen met een ander geloof.

Daarnaast zien we dat voor mensen van Belgische herkomst het hebben van **buurtcontacten met mensen van een andere herkomst** samengaat met een positievere houding tegenover personen met een ander geloof. Dit hangt bij de andere herkomstgroepen minder sterk samen met een positievere houding. Opnieuw zien we dat voor mensen van Belgische herkomst **vrienden hebben van andere herkomst** gepaard gaat met een positievere houding. Dit verband is echter veel minder sterk tot niet aanwezig bij de andere herkomstgroepen.

Verder zien we, bij de Marokkaanse referentiegroep, dat het **hebben van buurtcontacten of vrienden van de eigen herkomst** geassocieerd is met een minder positieve houding ten opzichte van mensen met een andere geloofsovertuiging. We zien geen significante verschillen van dit effect bij de andere buitenlandse herkomst, dus we trekken een gelijkaardig besluit voor deze groepen.

Interessant is dat **leeftijd** op zich niet significant was over de herkomstgroepen heen, maar er zijn nuances per herkomstgroep. Voor de Belgische herkomstgroep is er een negatief verband zichtbaar. Oudere respondenten hebben een minder positieve houding dan jongere respondenten. Bij de Marokkaanse, Turkse en Poolse herkomstgroepen hangt een oudere leeftijd net samen met een positievere houding tegenover andere geloofsovertuigingen.

De **mate van praktiserend gelovig zijn** speelt een andere rol bij de Belgische dan bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de Belgische herkomstgroep gaat meer praktiserend gelovig zijn samen met een positievere houding tegenover een andere geloofsovertuiging. Bij de Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomstgroepen hebben praktiserend gelovigen een minder positieve houding tegenover ander geloof. Bij de Roemeense en Poolse herkomstgroep is er geen verband met de mate van praktiserend gelovig zijn. Religieuze bezwaren worden ook genoemd als belangrijke factoren voor het afwijzen van een Nederlander als mogelijke partner, met name bij personen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond (Huijnk & Andriessen 2016).

Profielen

We bespreken hier de profielen binnen elke herkomstgroep, die meer of minder positief staan tegenover andere geloofsovertuigingen, gebaseerd op de beslissingsbomen. Dit biedt inzicht in welke achtergrondkenmerken bijdragen aan verschillen in attitude binnen deze herkomstgroepen.

De meest onderscheidende factor bij de *Belgische herkomstgroep* is het hebben van minstens vijf vrienden van een andere herkomst. Degenen die deze vrienden hebben, vertonen een gemiddelde score van 7.80, terwijl degenen zonder die diversiteit aan vrienden slechts 6.95 scoren. Net als in onze eerdere regressieanalyse blijkt ook hier dat praktiserende gelovigen een positievere houding hebben tegenover mensen met een ander geloof.

In tegenstelling tot de Belgische herkomstgroep, is bij de *Marokkaanse herkomstgroep* de mate van praktiserend gelovig zijn de belangrijkste factor. Hoe meer praktiserend gelovig, hoe negatiever de houding, met een opvallend verschil van een gemiddelde score van 8.52 bij lage mate tot 7.22 bij meer van praktiserend gelovig zijn.

Bij de *Turkse herkomstgroep* hangt een langere verblijfsduur in België samen met een positievere houding tegenover andere geloofsovertuigingen. Verder is de houding positiever bij degenen met vrienden of buurtcontacten van andere herkomst.

Net als bij de Marokkaanse herkomstgroep is bij de *Congolese herkomstgroep* meer praktiserend gelovig zijn gekoppeld aan een minder positieve houding. Vrienden en buurtcontacten van Belgische herkomst blijken hier significant voor een positievere houding.

Bij de *Afghaanse herkomstgroep* blijkt de mate van praktiserend gelovig zijn het grootste effect te hebben, waarbij minder praktiserend gelovig zijn samenhangt met een positievere houding tegenover ander geloof (8.27 tegenover 7.32 bij hoge mate).

Voor de *Roemeense herkomstgroep* is de verstedelijkingsgraad voornamelijk bepalend, met een minder positieve houding in Antwerpen en Gent. Personen met vrienden of buurtcontacten van zowel andere als Belgische herkomst hebben een positievere houding.

Voor de *Poolse herkomstgroep* is opleidingsniveau de belangrijkste factor, waarbij een hoger opleidingsniveau in verband staat met een positievere houding tegenover ander geloof. Binnen degenen die middenopgeleid zijn blijken vooral personen tussen 21 en 38 jaar het minst positief tegenover ander geloof.

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de houding ten opzichte van ander geloof, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze houding bij beide meetmomenten.

In ons onderzoek naar attitudes ten opzichte van personen met andere geloofsovertuigingen blijkt dat tijd een significante rol speelt. In 2022 zijn respondenten positiever tegenover personen met een ander geloof dan in 2017.

Wanneer we de afzonderlijke herkomstgroepen bekijken, zoals de Turkse, Poolse en eerste generatie Roemeense, zien we dat deze groepen in 2022 aanzienlijk positiever zijn geworden ten opzichte van 2017.

Daarnaast geeft het geslacht interessante inzichten. In 2017 is er geen significant verschil tussen mannen en vrouwen. In 2022 is er wel een verschil in houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen tussen mannen en vrouwen, waar vrouwen een positievere houding hebben dan mannen.

In **Appendix E: Houding ten opzichte van ander geloof** kunnen visuele weergaves gevonden worden van de effecten van achtergrondkenmerken op de houding ten opzichte van ander geloof. Effecten die hier nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken. Ook alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses zijn gekomen, samen met staaftogrammen voor de verschillende profielen die de gemiddelde houding ten opzichte van een ander geloof weergeven, kunnen in deze appendix worden teruggevonden.

4.6 Zich zorgen maken over geweld

Overkoepelende bevindingen:

- Personen van de Belgische herkomst maken zich het meeste zorgen om geweld. De andere herkomstgroepen maken zich gemiddeld minder zorgen. De Turkse en Roemeense herkomstgroepen hebben gemiddeld de minste zorgen over geweld.
- Geslacht blijkt de belangrijkste factor te zijn in het zich zorgen maken over geweld: vrouwen maken zich hier gemiddeld meer zorgen over dan mannen.
- Oudere personen geven aan zich vaker zorgen te maken over geweld.
- Mensen die minstens één negatieve ervaring hebben gehad omwille van herkomst, geloof of huidskleur maken zich vaker zorgen over geweld.
- Meer praktiserend gelovig zijn is geassocieerd met zich vaker zorgen maken over geweld.
- Contact met buurtbewoners van andere herkomstgroepen hangt samen met zich minder zorgen maken over geweld.
- Ook de verstedelijkingsgraad blijkt relevant: personen van Belgische herkomst die in grootstedelijke gebieden zoals Brussel, Antwerpen, Gent of een andere centrumstad wonen, maken zich minder zorgen over geweld dan personen van Belgische herkomst die elders wonen. Bij personen van buitenlandse herkomst zien we het omgekeerde: zij maken zich in een stedelijke context juist meer zorgen over geweld.
- Verder is er gemiddeld geen verschil in het zich zorgen maken over geweld tussen 2017 en 2022.

In deze studie onderzoeken we in welke mate men zich zorgen maakt over geweld in België, waarbij we een specifieke focus leggen op verschillende herkomstgroepen en de evolutie van deze attitudes in de loop der tijd. Centraal in onze analyses staat de afhankelijke variabele 'zorgen maken over geweld'. Deze variabele is een index die de mate aangeeft waarin mensen zich zorgen maken over geweld, en is samengesteld op basis van drie vragen. (1) **Ik maak me zorgen over geweld tegen personen van eigen herkomst, gepleegd door andere herkomstgroepen.**, (2) **Ik maak me zorgen over geweld gepleegd door personen van eigen herkomst tegen personen van andere herkomstgroepen** en (3) **Ik ben bang voor mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF,...)**. Een hogere index geeft aan dat de persoon zich meer zorgen maakt over geweld.¹¹

Door deze variabele te gebruiken, proberen we inzicht te krijgen in de complexiteit van opvattingen over geweld en te begrijpen hoe achtergrondkenmerken en de evolutie van deze attitudes in de tijd, hiermee samenhangen. We hopen dat deze studie kan bijdragen aan een dieper begrip van de sociale dynamiek rondom het thema (zorgen over) geweld en diversiteit in België.

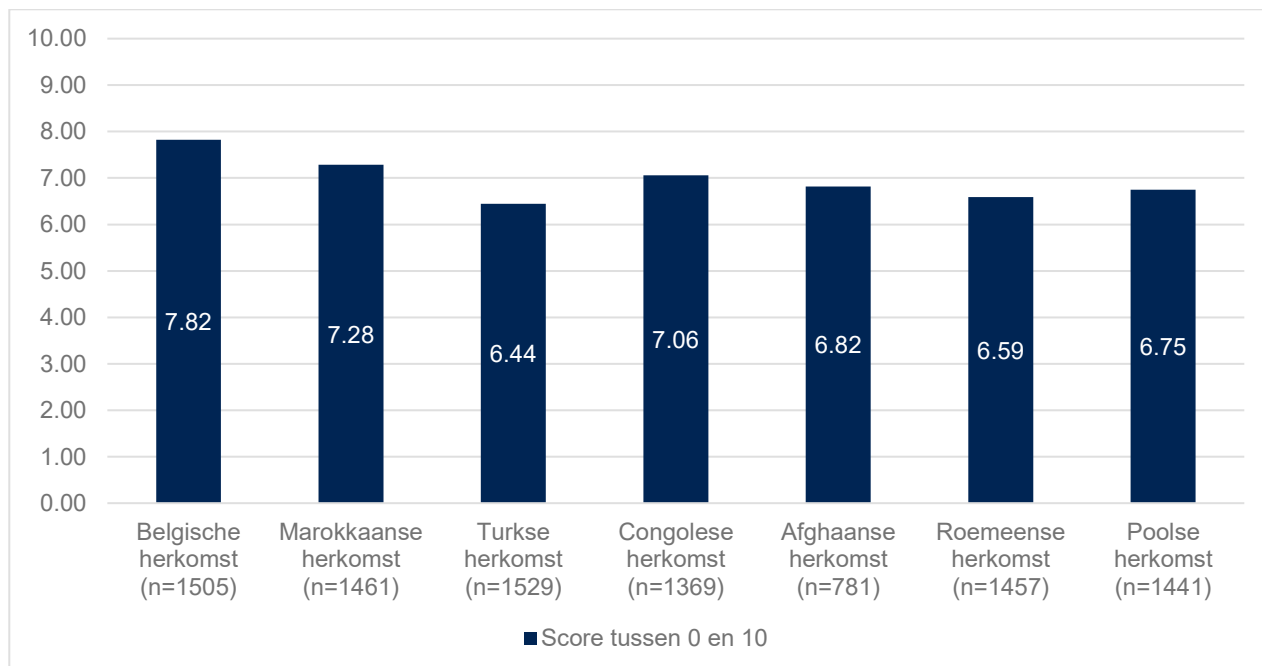
Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

We hebben een lineaire regressie uitgevoerd om te onderzoeken in hoeverre de herkomstgroepen verschillen in hoeveel zorgen mensen zich maken over geweld. De regressie is gebruikt om patronen en verschillen te identificeren tussen verschillende herkomstgroepen in verhouding tot de referentiecategorie, die hier de Belgische herkomstgroep is.

Uit de resultaten blijkt dat individuen van alle andere herkomstgroepen statistisch significant lagere scores hebben op de index 'zich zorgen maken over geweld' in vergelijking met de Belgische herkomstgroep. Dit betekent dat deze groepen zich, gemiddeld genomen, minder zorgen maken over deze types van geweld. Zo zien we het grootste verschil met de Belgische herkomstgroep bij personen van de Turkse herkomstgroep, namelijk een verschil van 1.38 op de indexschaal. Personen van Turkse herkomst maken zich dus het minste zorgen over geweld. Daarnaast zien we

¹¹ We vermelden hierbij dat "het zich zorgen maken over geweld" zich in dit onderzoek enkel toespitst op de specifieke types geweld die hier vermeld zijn. Andere types geweld worden dus niet in rekening gebracht.

een verschil in de index ten opzichte van de Belgische herkomst bij de Roemeense herkomst (-1.23), gevolgd door de Poolse (-1.07), Afghaanse (-1.00), Congolese (-0.76) en Marokkaanse (-0.54) herkomst.

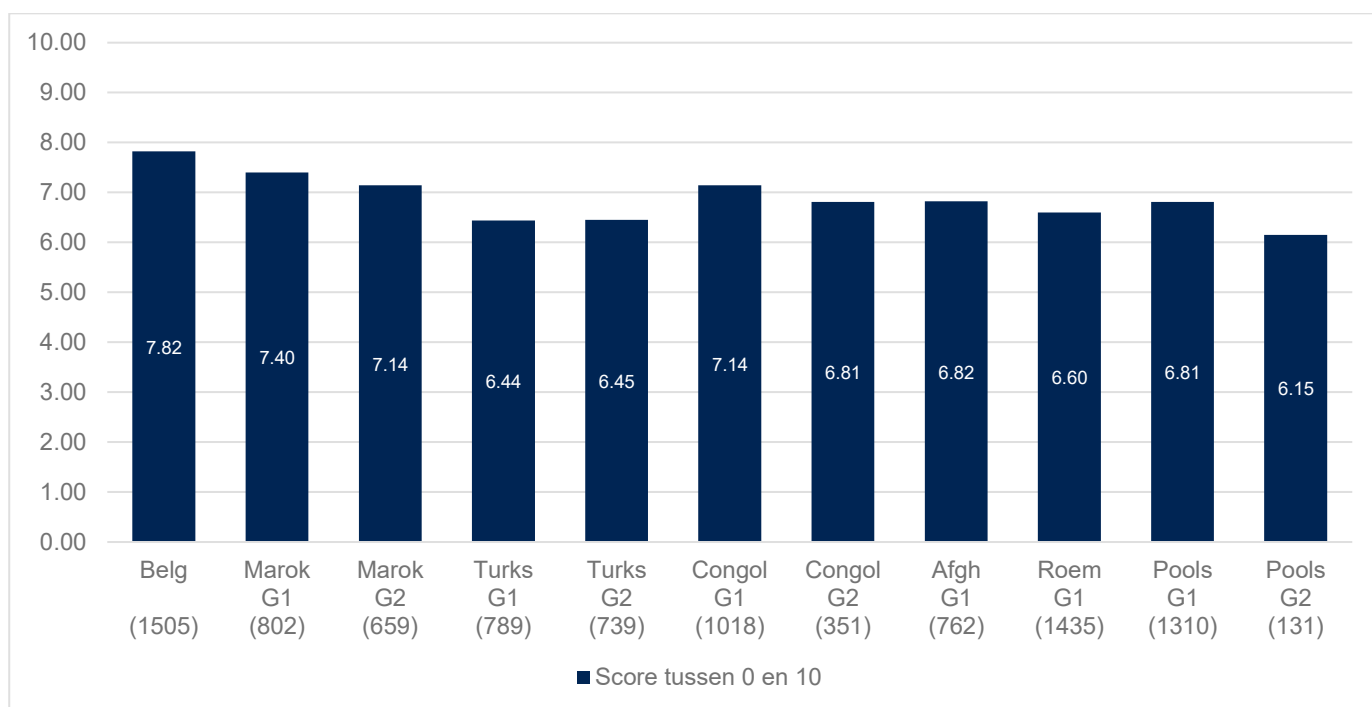
Figuur 12 Gemiddelde score op de index rond zich zorgen maken over geweld voor de verschillende herkomstgroepen.

Hierna richten we ons op generatieverschillen binnen de herkomstgroepen. Hiervoor voerden we een regressieanalyse uit met uitsluitend het kenmerk **Herkomst_Generatie**. De Belgische herkomstgroep fungeert hierbij opnieuw als referentiecategorie.

Ook hier blijven de herkomstgroepen, ongeacht de generatie, significant verschillend van de Belgische herkomstgroep. Zowel de eerste als tweede generatie van alle buitenlandse herkomstgroepen maken zich minder zorgen over geweld dan de Belgische herkomstgroep. Verder is te zien dat de tweede generaties van de Roemeense en Poolse herkomstgroepen zich het minste zorgen maken over geweld.

Om verder inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen generaties binnen elke herkomstgroep, is een reeks t-tests uitgevoerd. Deze tests vergelijken het zich zorgen maken over geweld tussen de eerste en tweede generatie binnen elke herkomstgroep. Uit deze analyses blijkt dat de tweede generatie zich significant minder zorgen maakt over geweld dan de eerste generatie binnen de Marokkaanse, Congolese en Poolse herkomstgroepen ¹²

¹² Vanwege de kleine steekproefomvang van de tweede generatie binnen de Afghaanse (n=19) en Roemeense (n=22) herkomstgroepen, zijn deze groepen niet meegenomen in deze analyse.

Figuur 13: Gemiddelde score op de index rond zich zorgen maken over geweld voor de verschillende herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie: G1 = eerste generatie, G2= tweede generatie). Tussen haakjes wordt de steekproefgrootte van elke groep meegegeven.

In de volgende fase van het onderzoek hebben we gekeken naar de vraag of de verschillen tussen herkomstgroepen (opgesplitst naar generatie) blijven bestaan wanneer we controleren voor andere achtergrondkenmerken. De lineaire regressie toont aan dat, zelfs wanneer we rekening houden met deze factoren, zowel de eerste als tweede **generatie** van alle andere herkomstgroepen nog steeds statistisch significant lagere scores hebben op de index 'zich zorgen maken over geweld' in vergelijking met de referentiegroep, namelijk mensen van Belgische herkomst, en zich dus minder zorgen maken over geweld. Dit wijst erop dat de waargenomen verschillen in bezorgdheid over geweld consistent blijven, zelfs als we andere achtergrondkenmerken in acht nemen.

Echter, enkele achtergrondkenmerken vertonen ook een interessante samenhang met het zich zorgen maken over geweld. **Vrouwen** maken zich gemiddeld meer zorgen over geweld dan mannen. Respondenten met minstens één **negatieve ervaring** omwille van geloof/herkomst/huidskleur maken zich ook grotere zorgen over geweld.

Leeftijd en de mate van **praktiserend gelovig** zijn toont ook een verband met zich zorgen maken over geweld, waarbij oudere individuen en personen die meer praktiserend gelovig zijn zich meer zorgen maken. Beter kennis van het **Nederlands** en beter rondkomen met het **inkomen** daarentegen zijn geassocieerd met minder zorgen over geweld.

Verstedelijkingsgraad heeft over de herkomstgroepen heen weinig samenhang met zich zorgen maken over geweld, nadat controle wordt gehouden voor andere factoren.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In de volgende analyse hebben we gekeken naar de interactie-effecten tussen herkomstgroep en verschillende achtergrondkenmerken om te begrijpen hoe deze interacties de zorgen over geweld beïnvloeden. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Belgische herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Belgische herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op zich zorgen maken over geweld als bij de Belgische herkomstgroep.

Als we kijken naar de **verstedelijkingsgraad** zien we dat personen van Belgische herkomst die in Brussel, Antwerpen/Gent of de overige centrumsteden wonen zich minder zorgen maken over geweld in vergelijking met personen van Belgische herkomst wonend in Vlaanderen exclusief de centrumsteden.

Bij personen van buitenlandse herkomst is dit omgekeerd: personen van buitenlandse herkomst wonend in een stedelijke omgeving maken zich juist meer zorgen over geweld. Voor personen van de Marokkaanse herkomst zien we dat zij zich meer zorgen maken over geweld in Brussel en de overige centrumsteden dan personen die wonen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Voor personen van de Roemeense herkomst geldt hetzelfde enkel in Brussel, zij maken zich dus enkel in Brussel meer zorgen dan in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Voor personen van de Turkse en Afghaanse herkomst geldt hetzelfde enkel in de overige centrumsteden, zij maken zich dus enkel daar meer zorgen dan personen die wonen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Voor personen van Congolese en Poolse herkomst zien we dit effect terugkeren in zowel Brussel, Antwerpen/Gent en de overige centrumsteden.

Voor de Belgische referentiegroep is er een verband met **leeftijd**, oudere mensen maken zich meer zorgen over geweld dan jongere mensen. Bij de Turkse en Congolese herkomstgroepen is dit verband met leeftijd minder sterk. Bij de Roemeense herkomstgroep zien we omgekeerd juist minder zorgen over geweld bij oudere mensen.

Respondenten van Belgische herkomst met **buurtcontacten** van **Belgische herkomst** maken zich grotere zorgen over geweld. Voor alle andere herkomstgroepen zien we geen significant verschil met de Belgische herkomstgroep. Daarnaast zien we echter dat personen van de Belgische herkomst met **buurtcontacten** met mensen van **andere herkomstgroepen** zich minder zorgen maken over geweld. Opnieuw zien we voor alle andere herkomstgroepen geen significant verschil met de Belgische herkomstgroep.

Het hebben van **buurtcontacten** van de **eigen herkomst** is voor de Marokkaanse referentiegroep geassocieerd met minder zorgen over geweld dan het niet hebben van buurtcontacten van de eigen herkomst. Bij de Turkse, Congolese, Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomstgroepen is dit effect er niet.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken en interactie-effecten die geassocieerd zijn met zich zorgen maken over geweld is beschikbaar in **Appendix F: Houding ten opzichte van het geweld**. Achtergrondkenmerken die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Profielen

In de beslissingsboomanalyse hebben we, per herkomstgroep, inzicht gekregen in de profielen die zich meer of minder zorgen maken over geweld en de belangrijkste achtergrondkenmerken die tot een splitsing leiden in de beslissingsbomen.

Bij mensen van *Belgische* herkomst wordt de leeftijd het eerst als onderscheidend kenmerk gezien in de zorgen over geweld. Oudere personen maken zich aanzienlijk meer zorgen over geweld (8.15) dan jonge mensen. Niet-praktiserend gelovige jonge mannen maken zich het minste zorgen (6.63).

Binnen de *Marokkaanse* herkomstgroep zijn buurtcontacten van eigen herkomst een belangrijk element. Wanneer dergelijke contacten ontbreken, worden de zorgen groter (7.63), vooral bij personen ouder dan 50 jaar (8.04). Degenen met zulke contacten maken zich minder zorgen (7.10) over geweld.

Bij de *Turkse* herkomstgroep is er een duidelijk geslachtsverschil: vrouwen maken zich meer zorgen (6.72) dan mannen (6.19). Binnen de mannelijke subgroep vermindert de afwezigheid van negatieve ervaringen omwille van geloof/herkomst/huidskleur de zorgen aanzienlijk (6.05), wat erop wijst dat persoonlijke ervaringen een impact kunnen hebben.

De financiële situatie blijkt een grote samenhang te hebben met de zorgen over geweld bij personen van *Congolese* herkomst. Degenen die moeite hebben om rond te komen, rapporteren hogere zorgen (7.47), met vrouwen in deze situatie aan de top (7.60). De groep die zich het minst zorgen

maakt over geweld, zijn de personen die geen moeite hebben met rondkomen met het inkomen (6.34).

Het hebben van minstens één negatieve ervaring door geloof, herkomst of huidskleur hangt samen met hogere zorgen bij mensen van *Afghaanse* herkomst (7.06). De combinatie van deze ervaring met de situatie van een éénverdiener resulteert in de hoogste mate van bezorgdheid (7.63).

De opleidingsgraad speelt ook bij de *Roemeense* herkomst een centrale rol. Personen die geen opleiding hebben gevolgd of die een opleiding hebben afgerond in het buitenland maken zich meer zorgen over geweld (6.65) dan personen met een opleiding gevolgd in België¹³ (5.96). Mannen die hun opleiding hebben afgerond in België ervaren het minste zorgen (5.35).

Bij personen van *Poolse* herkomst, die overwegend uit eerste generatie migranten bestaat, blijkt de plaats waar het hoogste diploma behaald is een onderscheidende rol te spelen. Diegenen met een buitenlands diploma (de grootste groep binnen deze herkomstgroep) maken zich meer zorgen (6.92) dan diegenen die hun opleiding in België hebben voltooid of geen opleiding hebben voltooid (6.23).

Deze analyses bieden belangrijke inzichten in de wijze waarop sociaaleconomische en demografische kenmerken, zoals leeftijd, geslacht en sociale connecties, de perceptie van geweldsrisico's binnen verschillende herkomstgroepen beïnvloeden.

Invloed van de tijd

In de analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, zich zorgen maken over geweld, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze houding bij beide meetmomenten.

Allereerst is het belangrijk op te merken dat de tijd zelf geen significante factor is: er is gemiddeld geen verschil in het zorgen maken over geweld tussen 2017 en 2022. Het toevoegen van een tijdsvariabele onthult enkele dynamische veranderingen in de invloed van achtergrondkenmerken tussen deze jaren.

Als we kijken naar de verschillende **generaties** zien we voor personen van de Marokkaanse herkomst dat beide generaties in 2017 zich minder zorgen maken over geweld dan de Belgische referentiegroep. Dit effect lijkt nog meer te zijn versterkt in 2022, ze maken zich dus nog minder zorgen in 2022 ten opzichte van de Belgische referentiegroep. Dit effect is nog sterker bij de tweede generatie dan bij de eerste. Voor personen van de eerste generatie van Poolse herkomst zien we hetzelfde effect als bij de Marokkaanse herkomst, namelijk dat de eerste generatie in 2017 zich minder zorgen maakt over geweld dan de Belgische herkomstgroep en dat dit effect nog is versterkt in 2022.

Tenslotte, als we kijken naar **leeftijd**, zien we al dat ouderen in 2017 zich meer zorgen maken over geweld. In 2022 is het verschil tussen jongeren en oudere respondenten nog iets sterker.

¹³ Bij de Roemeense herkomstgroep zijn respondenten die de opleiding in België hebben afgerond vooral uit de eerste generatie. Respondenten die de opleiding in het buitenland hebben afgerond zijn allemaal van de eerste generatie.

Deze paper onderzoekt de houding ten opzichte van diversiteit in de Belgische/Vlaamse samenleving, met een focus op verschillende herkomstgroepen. We analyseerden data van de Samenleven in Diversiteit (SID) surveys uit 2017 en 2022, waarin respondenten van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Congolese, Afghaanse, Roemeense, en Poolse herkomst werden bevroegd. Met behulp van multivariate regressies en beslissingsbomen onderzochten we de houding ten opzichte van holebiseksualiteit, gendergelijkheid, herkomstdiversiteit, het kunnen behouden van de eigen cultuur, een ander geloof en het zich zorgen maken over geweld. Eerst bespreken we de belangrijkste bevindingen over de gehele responsgroep, waarbij we ook de opvallendste trends over de tijd belichten. Vervolgens verdiepen we ons in de belangrijkste conclusies binnen elke herkomstgroep.

Houding ten opzichte van holebiseksualiteit

Om de houding ten opzichte van holebiseksualiteit te onderzoeken, werd een index ontwikkeld op een schaal van tien punten. Uit de analyse blijkt dat verschillende factoren samenhangen met deze houding. De mate van praktiserend gelovig zijn speelt hierbij de belangrijkste rol: hoe sterker iemand zijn of haar geloof actief beleeft, hoe negatiever de houding tegenover holebiseksualiteit. Daarnaast vertonen vrouwen en personen met een hoger opleidingsniveau gemiddeld een positievere houding. Ook het hebben van vrienden van Belgische herkomst blijkt positief geassocieerd met de houding ten opzichte van holebiseksualiteit. Respondenten met dergelijke vriendschappen staan er doorgaans positiever tegenover. Verder vertoont de tweede generatie binnen elke buitenlandse herkomstgroep een positievere houding ten opzichte van holebiseksualiteit dan de eerste generatie.

Het onderzoek maakt bovendien een vergelijking in de tijd mogelijk, aangezien gegevens werden verzameld in zowel 2017 als 2022. Deze analyse toont aan dat de houding tegenover holebiseksualiteit in 2022 significant positiever is dan in 2017.

Houding ten opzichte van gendergelijkheid

Om de houding ten opzichte van gendergelijkheid in kaart te brengen, werd een index ontwikkeld op een schaal van 1 tot 10, waarbij hogere scores wijzen op een positievere houding tegenover gendergelijkheid.

Verschiedende factoren blijken samen te hangen met deze houding. Zo tonen vrouwen gemiddeld een positievere houding. De tweede generatie is over het algemeen positiever ten opzichte van gendergelijkheid dan de eerste generatie (behalve bij de Congolese herkomst waar er geen significant verschil is). Ook personen met een hoger opleidingsniveau, personen die beter rondkomen met het inkomen en tweeverdienersgezinnen vertonen een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid. Dit suggereert dat er een verband is tussen de economische status en de perceptie van genderrollen. Personen die een inburgeringstraject gevolgd hebben, staan ook positiever tegenover gendergelijkheid dan diegenen die dit niet gevolgd hebben. Personen met minstens 5 vrienden van Belgische herkomst hebben ook een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid. Daarentegen is meer praktiserend gelovig zijn geassocieerd met een minder positieve houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Houding ten opzichte van herkomstdiversiteit

Om de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit te meten, werd een index berekend op basis van respondenten die hebben aangegeven of ze het oké vinden om naast mensen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Congolese, Roemeense, Poolse en Afghaanse (alleen voor respondenten vanaf 2022) herkomst te wonen. Deze index loopt van 1 tot 10, waarbij hogere scores wijzen op een positievere attitude.

Verschiedende factoren blijken samen te hangen met de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Hoger opgeleiden en vrouwen staan over het algemeen positiever ten opzichte van herkomstdiversiteit. Ook het hebben van minstens vijf vrienden van een andere herkomst gaat gepaard met een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Leeftijd speelt eveneens

een significante rol: jongeren staan gemiddeld positiever tegenover herkomstdiversiteit. De tweede generatie is over het algemeen positiever ten opzichte van herkomstdiversiteit dan de eerste generatie (behalve bij de Marokkaanse herkomst waar er geen significant verschil is). Ten slotte tonen de resultaten dat de algemene houding in 2022 positiever is dan in 2017.

Houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen

Om de houding te meten ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen met een buitenlandse herkomst die in België komen wonen, werd een index ontwikkeld op een schaal van 1 tot 10. Hoe hoger de score, hoe positiever de houding ten aanzien van cultureel behoud.

Uit de analyses blijkt dat leeftijd de sterkste associatie heeft: bij alle herkomstgroepen behalve bij de Marokkaanse herkomstgroep zijn oudere respondenten minder positief over het behoud van de eigen cultuur. Bij de Marokkaanse herkomst echter zijn oudere respondenten net positiever over het kunnen behouden van de eigen cultuur dan jongere respondenten. Daarnaast blijkt dat het hebben van vrienden of buurtcontacten van Belgische herkomst samenhangt met een minder positieve houding. Omgekeerd is het hebben van sociale netwerken van een andere herkomst – zowel in de vorm van vriendschappen als buurtcontacten – positief gerelateerd aan het belang dat men hecht aan het kunnen behouden van de eigen cultuur. Ook meer praktiserend gelovig zijn gaat gepaard met een positievere houding ten opzichte van cultureel behoud.

Tot slot tonen de resultaten aan dat in 2022 gemiddeld positiever wordt aangekeken tegen het behoud van de eigen cultuur dan in 2017.

Houding ten opzichte van een ander geloof

Om de houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen in kaart te brengen, werd een samengestelde index ontwikkeld op een schaal van 1 tot 10. Deze schaal laat toe om een breed spectrum aan houdingen te meten, gaande van weinig tot zeer positief.

De analyses wijzen uit dat het hebben van vrienden en/of buurtcontacten van een andere herkomst samenhangt met een positievere houding tegenover personen met een andere geloofsovertuiging, vooral bij personen van de Belgische herkomstgroep. Ook hoger opgeleiden en vrouwen tonen gemiddeld een positievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen. De mate van praktiserend gelovig zijn heeft een wisselend effect. Bij de Belgische herkomstgroep is meer praktiserend gelovig zijn geassocieerd met een positievere houding, terwijl bij de Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomstgroepen meer praktiserend gelovig zijn, net geassocieerd is met een negatievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen.

Tot slot is er in 2022 een positievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen dan in 2017.

Zich zorgen maken over geweld

Om na te gaan in welke mate mensen zich zorgen maken over geweld, werd een index ontwikkeld op een schaal van 1 tot 10.

Uit de analyses blijkt dat geslacht de meest bepalende factor is: vrouwen maken zich gemiddeld meer zorgen over geweld dan mannen. Ook leeftijd, negatieve ervaringen en religiositeit spelen een rol. Oudere respondenten, mensen die minstens één negatieve ervaring hebben meegemaakt op basis van herkomst, geloof of huidskleur, en sterk praktiserend gelovigen geven vaker aan zich zorgen te maken over geweld. Opvallend is dat contact met buurtbewoners van andere herkomstgroepen geassocieerd is met minder bezorgdheid over geweld. Verder is er gemiddeld geen verschil in het zich zorgen maken over geweld tussen 2017 en 2022.

Naast deze algemene bevindingen, zijn er belangrijke nuances wanneer we de resultaten per herkomstgroep bekijken. Hieronder bespreken we per herkomstgroep de belangrijkste conclusies die aanvullend zijn op, of afwijken van, de reeds besproken algemene conclusies. Deze conclusies per herkomstgroep zijn gebaseerd op de regressiemodellen met interactietermen tussen herkomst

en de verschillende achtergrondkenmerkende, alsook op de profielen uit de beslissingsboomanalyses. We starten met het bespreken van de Belgische herkomstgroep. Ook de verstedelijkingsgraad blijkt relevant: personen van Belgische herkomst die in grootstedelijke gebieden zoals Brussel, Antwerpen, Gent of een andere centrumstad wonen, maken zich minder zorgen over geweld dan personen van Belgische herkomst die elders wonen. Bij personen van buitenlandse herkomst zien we het omgekeerde: zij maken zich in stedelijke context juist meer zorgen over geweld.

Belgische herkomstgroep

Personen van Belgische herkomst vertonen de meest positieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit. Binnen deze groep blijkt echter dat meer praktiserend gelovig zijn gepaard gaat met een negatievere houding tegenover holebiseksualiteit.

Ook met betrekking tot gendergelijkheid tonen personen van Belgische herkomst de meest positieve houding. Binnen deze groep valt op dat hoger opgeleiden een positievere houding aannemen dan lager opgeleiden.

Wat betreft de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit vertonen personen van Belgische herkomst de op één na minst positieve houding (na de Poolse herkomstgroep). Opvallend is dat zij die wonen in centrumsteden (niet Antwerpen, Gent of Brussel) een iets positievere houding aannemen tegenover herkomstdiversiteit.

Personen van Belgische herkomst hebben de negatiefste houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur door personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen. Toch is die houding genuanceerder bij wie woont in Antwerpen, Gent of de overige centrumsteden: zij staan hier iets positiever tegenover. Daarnaast hebben hoger opgeleiden en personen die makkelijker rondkomen met het inkomen een positievere houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Binnen de Belgische herkomstgroep wordt de meest negatieve houding tegenover andere geloofsovertuigingen waargenomen. Personen die voornamelijk buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst hebben, vertonen een minder positieve houding. Oudere respondenten staan over het algemeen ook minder positief tegenover personen van een andere geloof. Interessant is dat over alle herkomstgroepen heen meer praktiserend gelovig zijn samenhangt met een minder positieve houding, terwijl bij de Belgische herkomstgroep sterk praktiserend gelovige personen juist vaker een positievere houding tonen ten aanzien van een ander geloof.

Personen van Belgische herkomst maken zich gemiddeld het meeste zorgen over geweld. Deze bezorgdheid is echter minder uitgesproken bij wie woont in Brussel, Antwerpen, Gent of de overige centrumsteden. Anderzijds maken personen met voornamelijk buurtcontacten van Belgische herkomst zich vaker zorgen over geweld.

Marokkaanse herkomstgroep

Personen van Marokkaanse herkomst vertonen over het algemeen een eerder negatieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit, maar wel positiever dan de Turkse en Congolese herkomstgroepen. Binnen de Marokkaanse herkomstgroep zijn het vooral de minst praktiserend gelovigen die een positievere houding laten zien. De tweede generatie staat positiever ten opzichte van holebiseksualiteit dan de eerste generatie.

De Marokkaanse herkomstgroep staat het op één na minst positief ten opzichte van gendergelijkheid na de Afghaanse herkomstgroep. Binnen de Marokkaanse herkomstgroep staan vrouwen duidelijk positiever tegenover gendergelijkheid dan mannen, en ook oudere personen vertonen een positievere houding. Verder blijkt dat de tweede generatie significant positiever staat tegenover gendergelijkheid dan de eerste generatie. Opvallend is dat er tussen 2017 en 2022 een toename is in de positieve houding ten aanzien van gendergelijkheid bij personen van Marokkaanse herkomst. In 2022 staan zij dus positiever tegenover gendergelijkheid dan in 2017.

De Marokkaanse herkomstgroep heeft de meest positieve houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Hoewel er over de herkomstgroepen heen geen eenduidig verband werd

vastgesteld met de mate van praktiserend gelovig zijn, blijkt dit binnen de Marokkaanse herkomstgroep wél een bepalende factor. In deze groep gaat meer praktiserend gelovig zijn samen met een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Personen van Marokkaanse herkomst behoren tot de herkomstgroepen die het meest akkoord gaan met het kunnen behouden van de eigen cultuur, na de Turkse herkomstgroep. Bij respondenten die buurtcontacten van dezelfde herkomst hebben is er een positieve associatie met de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur. Over de herkomstgroepen heen geldt dat de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur negatiever is bij een oudere leeftijd. Binnen de Marokkaanse herkomstgroep zien we echter het omgekeerde patroon: oudere personen zijn hier juist positiever over dan jongere.

De houding ten opzichte van een ander geloof is bij de Marokkaanse herkomstgroep gemiddeld, en is positiever dan bij personen van de Turkse, Poolse en Belgische herkomst. Personen die meer praktiserend gelovig zijn, vertonen binnen deze groep een negatievere houding ten opzichte van een ander geloof. Tegelijkertijd zien we dat het hebben van vrienden van Belgische herkomst en een hogere leeftijd geassocieerd zijn met een positievere houding ten aanzien van andere geloofsovertuigingen.

Personen van Marokkaanse herkomst maken zich veel zorgen over geweld. Respondenten die wonen in Brussel of andere centrumsteden (niet Antwerpen of Gent) geven aan zich nog meer zorgen te maken. Daarentegen is het hebben van buurtcontacten van dezelfde herkomst verbonden met minder bezorgdheid over geweld.

Turkse herkomstgroep

De Turkse herkomstgroep vertoont de meest negatieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit. Opmerkelijk is echter dat binnen deze groep een hogere leeftijd samenhangt met een positievere houding.

Personen van Turkse herkomst hebben een gemiddelde houding tegenover gendergelijkheid in vergelijking met de andere herkomstgroepen, en zijn positiever dan de Afghaanse en Marokkaanse herkomstgroepen. De tweede generatie van Turkse herkomst heeft een positievere houding dan de eerste generatie. Hoogopgeleiden hebben een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid. Verder blijkt dat de tweede generatie significant positiever staat tegenover gendergelijkheid dan de eerste generatie. Daarnaast is er binnen deze groep tussen 2017 en 2022 een toename te zien in de positieve houding tegenover gendergelijkheid.

Ook op vlak van herkomstdiversiteit nemen personen van Turkse herkomst eerder een gemiddelde houding aan, met enkel personen van Belgische en Poolse herkomst die minder positief zijn. Tegelijkertijd blijkt dat wonen in Antwerpen of Gent geassocieerd is met een negatievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Personen van Turkse herkomst zijn het vaakst eens met het idee dat mensen hun eigen cultuur moeten kunnen behouden. Tegelijkertijd blijkt dat hoger opgeleide personen binnen deze groep minder belang hechten aan het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Op de index van houding ten opzichte van een ander geloof zijn personen van Turkse herkomst eerder negatief, met enkel de Poolse en Belgische herkomstgroepen die een nog negatievere houding aannemen. Degenen die buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst hebben vertonen een positievere houding tegenover een ander geloof. Ook een hogere leeftijd en een langere verblijfsduur in België zijn geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van andere geloofsovertuigingen.

De Turkse herkomstgroep maakt zich gemiddeld het minst zorgen over geweld. Toch blijkt dat personen binnen deze groep die in centrumsteden (niet Antwerpen, Gent of Brussel) wonen, zich meer zorgen maken over geweld.

Congolese herkomstgroep

De Congolese herkomstgroep heeft de op één na meest negatieve houding ten opzichte van holebiseksualiteit, na de Turkse herkomstgroep. Binnen de Congolese herkomstgroep vertonen personen die sterk praktiserend gelovig zijn een nog negatievere houding. De tweede generatie is positiever ten opzichte van holebiseksualiteit dan de eerste generatie.

Op het gebied van gendergelijkheid heeft de Congolese herkomstgroep een positieve houding, met enkel de Belgische herkomstgroep die een nog positieve houding heeft. Binnen de Congolese herkomstgroep blijkt het hebben van vrienden van Belgische herkomst een belangrijke factor te zijn; het hebben van vrienden van Belgische herkomst hangt samen met een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid.

Wat betreft herkomstdiversiteit neemt de Congolese herkomstgroep een gemiddelde houding aan, waarbij alleen de Afghaanse en Marokkaanse herkomstgroepen een positievere houding hebben. Personen die in Antwerpen of Gent wonen, vertonen een negatievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit. Daarnaast is te zien dat de tweede generatie een positievere houding aanneemt dan de eerste generatie.

Op het vlak van het kunnen behouden van de eigen cultuur heeft de Congolese herkomstgroep de op één na meest negatieve houding, alleen de Belgische herkomstgroep is hierin negatiever. Personen van Congolese herkomst die in Brussel of andere centrumsteden wonen, zijn minder positief over het kunnen behouden van de eigen cultuur. Ook de houding van hoog- en middenopgeleiden ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur is negatiever. Tot slot is er een positieve ontwikkeling zichtbaar: in 2022 is de houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur binnen deze groep positiever dan in 2017.

De houding ten opzichte van een ander geloof is bij de Congolese herkomstgroep positief, met enkel de Roemeense herkomstgroep die nog positiever is. Het hebben van buurtcontacten en vrienden van Belgische herkomst is daarbij geassocieerd met een positievere houding ten aanzien van een ander geloof.

De Congolese herkomstgroep maakt zich relatief vaak zorgen over geweld, met enkel de Marokkaanse en Belgische herkomstgroepen die zich nog meer zorgen maken. Personen van Congolese herkomst die in Brussel, Antwerpen, Gent en overige centrumsteden wonen maken zich meer zorgen over geweld dan mensen in de Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Daarnaast hangt de financiële situatie sterk samen met deze zorgen: degenen die moeite hebben om rond te komen met het inkomen, geven aan meer zorgen over geweld te hebben.

Afghaanse herkomstgroep

Personen van Afghaanse herkomst hebben een gemiddelde houding ten opzichte van holebiseksualiteit, en zijn positiever dan de Turkse, Congolese en Marokkaanse herkomstgroepen. Binnen de Afghaanse herkomstgroep hangt meer praktiserend gelovig zijn samen met een negatievere houding.

De Afghaanse herkomstgroep staat het minst positief tegenover gendergelijkheid van alle herkomstgroepen. Voor deze groep is de mate van praktiserend gelovig zijn de centrale factor. Meer praktiserend gelovig zijn correleert met minder positief staan tegenover gendergelijkheid.

Op het gebied van de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit hebben personen van Afghaanse herkomst, na de Marokkaanse herkomstgroep, de meest positieve houding. De mate van praktiserend gelovig zijn heeft hierbij een sterke associatie: meer praktiserend gelovig zijn gaat samen met een positievere houding ten opzichte van herkomstdiversiteit.

Wat het kunnen behouden van de eigen cultuur betreft, hebben personen van Afghaanse herkomst eerder een positieve houding, met enkel de Marokkaanse en Turkse herkomst die gemiddeld een positievere houding hebben. Binnen de Afghaanse herkomstgroep correleren meer praktiserend gelovig zijn en een jongere leeftijd met een positievere houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur.

Ook op de index voor de houding tegenover een ander geloof hebben personen van Afghaanse herkomst een gemiddelde houding in vergelijking met andere herkomstgroepen. Binnen de Afghaanse herkomstgroep hebben praktiserend gelovigen een minder positieve houding tegenover ander geloof. Daarnaast is het hebben van buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van een ander geloof.

Mensen van Afghaanse herkomst maken zich relatief vaak zorgen over geweld, met enkel de Belgische, Marokkaanse en Congolese herkomstgroepen die zich nog meer zorgen maken. Het hebben van minstens één negatieve ervaring omwille van geloof, herkomst of huidskleur hangt samen met grotere zorgen over geweld binnen deze groep.

Roemeense herkomstgroep

Personen van Roemeense herkomst staan eerder positief ten opzichte van h lesbiseksualiteit, en komen na de Belgische en Poolse herkomstgroepen. Binnen deze herkomstgroep hebben oudere personen een positievere houding, terwijl meer praktiserend gelovig zijn samenhangt met een negatievere houding.

Personen van Roemeense herkomst hebben een gemiddelde houding tegenover gendergelijkheid in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Vrouwen en hoger opgeleiden binnen de Roemeense herkomstgroep geven een iets positievere houding aan.

Wat betreft de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit hebben personen van Roemeense herkomst eveneens een gemiddelde houding, die positiever is dan bij personen van Turkse, Belgische en Poolse herkomst. Degenen die in Antwerpen of Gent wonen, vertonen een negatievere houding dan personen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden.

Personen van Roemeense herkomst staan gemiddeld ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur, maar positiever dan de Poolse, Congolese en Belgische herkomstgroepen. Binnen deze groep hechten hoogopgeleiden minder belang aan het kunnen behouden van de eigen cultuur.

De Roemeense herkomstgroep toont de positiefste houding ten opzichte van een ander geloof. Het hebben van buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst hangt samen met een positievere houding, terwijl wonen in Antwerpen of Gent juist gekoppeld is aan een negatievere houding.

De Roemeense herkomstgroep maakt zich na de Turkse herkomstgroep de minste zorgen over geweld. Personen die in Brussel wonen maken zich meer zorgen over geweld dan degenen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden. Over alle herkomstgroepen heen is een hogere leeftijd verbonden met meer zorgen over geweld, maar binnen de Roemeense groep zien we juist minder zorgen bij oudere personen. Tot slot maken mensen met een opleiding gevolgd in België zich minder zorgen over geweld.

Poolse herkomstgroep

Personen van Poolse herkomst staan, na die van Belgische herkomst, het meest positief ten opzichte van h lesbiseksualiteit. Over alle herkomstgroepen heen hebben vrouwen een positievere houding dan mannen, en binnen de Poolse herkomstgroep is dit verschil nog duidelijker. Ook oudere personen tonen een positievere houding ten opzichte van h lesbiseksualiteit.

Personen van Poolse herkomst hebben een gemiddelde houding tegenover gendergelijkheid in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Vrouwen en oudere personen binnen de Poolse herkomstgroep hebben vaker een positieve houding. Verder blijkt dat de tweede generatie significant positiever staat tegenover gendergelijkheid dan de eerste generatie. Daarnaast is er bij personen van Poolse herkomst een duidelijke stijging te zien in de houding ten opzichte van gendergelijkheid tussen 2017 en 2022.

Wat betreft de houding ten opzichte van herkomstdiversiteit vertoont de Poolse herkomstgroep de minst positieve houding. Binnen de Poolse herkomstgroep laat de tweede generatie een positievere houding zien dan de eerste.

Personen van Poolse herkomst staan eerder negatief tegenover het kunnen behouden van de eigen cultuur, met enkel de Afghaanse, Congolese en Belgische herkomstgroepen die negatiever zijn.

Mensen die in centrumsteden (niet Antwerpen, Gent of Brussel) wonen en hoogopgeleiden zijn minder positief over het kunnen behouden van de eigen cultuur. Verder zien we bij de eerste generatie van Poolse herkomst een significante toename in de positieve houding ten opzichte van het kunnen behouden van de eigen cultuur tussen 2017 en 2022.

Personen van Poolse herkomst staan, na de Belgische herkomstgroep, het minst positief tegenover de houding ten opzichte van een ander geloof. Interessant is dat leeftijd over de herkomstgroepen heen geen grote rol speelt, maar binnen de Poolse herkomstgroep is een hogere leeftijd juist geassocieerd met een positievere houding ten opzichte van een ander geloof. Daarnaast is opleidingsniveau een belangrijke factor; hoger opgeleiden hebben een positievere houding.

Personen van Poolse herkomst maken zich relatief weinig zorgen over geweld, met enkel de Turkse en Roemeense herkomstgroepen die zich nog minder zorgen maken. Wie in Brussel, Antwerpen/Gent of de overige centrumsteden woont, maakt zich vaker zorgen dan mensen in Vlaanderen buiten deze steden.

Concluderend toont deze studie dat de onderzochte elementen rond houding ten opzichte van diversiteit in Vlaanderen zich op diverse manieren manifesteert binnen verschillende herkomstgroepen. Ondanks de unieke dynamiek binnen elke herkomstgroep, tekenen zich enkele algemene patronen af. Deze studie draagt bij aan een beter begrip van deze complexe dynamiek en biedt een basis voor verdere beleidsontwikkeling.

6 REFERENTIES

- Adam, I. A., & Torrekens, C. T. (2015). *Marokkaanse en Turkse Belgen : een (zelf)portret van onze medeburgers*. Koning Boudewijnstichting. <https://kbs-frb.be/nl/marokkaanse-en-turkse-belgen-een-zelfportret-van-onze-medeburgers>
- CBS Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). Integratie en samenleven.
- De Boom, J., Van Leeuwen, R., Sam, N., Seidler, Y., Van Wensveen, P., Risbo, & Erasmus Universiteit. (2023). *Ontwikkeling in integratie*. Risbo, Erasmus Universiteit.
- Demart, S. D., Adam, I. A., Godin, M. G., & Schoumaker, B. S. (2017). *Burgers met Afrikaanse roots: een portret van Congolese, Rwandese en Burundese Belgen*. Koning Boudewijnstichting. <https://kbs-frb.be/nl/burgers-met-afrikaanse-roots-een-portret-van-congolese-rwandese-en-burundese-belgen>
- Glaser, J.M. (2001) The Preference Puzzle: Educational Differences in Racial-Political Attitudes. *Political Behavior* 23, 313-334.
- Huijnk, W., & Andriessen, I. (2016). Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.
- Huijnk, W. (2014). De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.
- Huijnk, W. (2022). Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa 2022. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.
- Koster, W. de en J. van der Waal (2014). Botsende opvattingen over etnische diversiteit en sociale orde. Hoe zijn verschillen tussen lager- en hogeropgeleiden te verklaren? In: M. Bovens, P. Dekker en W. Tiemijer (red.), *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland* (p. 165-190). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Kuyper, L. (2017). LHBT-Monitor 2016. Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland 2016. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper, L. (2018). Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Maliepaard, M., & Gijsberts, M. (2012). *Moslim in Nederland 2012*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.
- Pauwels, F. (2025) Facts & Figures: De evolutie van homofobie bij jongeren tussen 2018 en 2023. Jeugdonderzoekplatform. <https://jeugdonderzoekplatform.be/project/facts-figures-de-evolutie-van-homofobie-bij-jongeren-tussen-2018-en-2023/>
- Van den Broucke, S., Noppe, J., Stuyck, K., Buysschaert, P., Doyen, G., Wets, J. (2015) *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015*. Steunpunt Inburgering en Integratie, Antwerpen. Agentschap Binnenlands Bestuur, Brussel.
- Van Praag C. (2006) *Marokkanen in Nederland: een profiel*. NiDi – Nederlands interdisciplinair Demografisch Instituut.